BOCKEN
2012

MEDLEMSBLAD FÖR KUNGL. HÄLSINGE REGEMENTES KAMRATFÖRENING

BOCKEN

Årgång 72

Ansvarig utgivare
och redaktör
Knut Björkenstam
Birger Jarlsgatan 102 A, 1 tr.
114 20 Stockholm
Telefon: 08-15 69 34

Kamratföreningens sekreterare
Hans Beminge
Sparbiten 2
806 48 Gävle
Telefon: 026-16 74 17

Kamratföreningens kassör
Rune Westergren
Fabriksgatan 8
806 45 Gävle
Telefon: 070-594 00 29

Kamratföreningens plusgiro
13 73 32-3

I 14 S plusgiro
25 86 42-8

Medlemsavgifter för år 2013
Kamratföreningen 150:–, ständigt medlemskap 2.250:–,
familjemedlemskap 75:–
I 14 S 100:–

Hemsida Kamratföreningen
www.i14.se

Hemsida I 14 S
www.i14s.se

* * *

Vid köp av äldre årgångar av Bocken samt av regementets två videofilmer kontakta kassören.
Filmerna är: "Sista utbildningsåret 1992–1993" och "Hälsinge regemente i Gävle 1909–1994"

ISSN 0347-299X

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sidan

Förord ... 4

Kamratföreningens ordförande har ordet ... 5

Försvarsmakten och kamratföreningarna ... 7
av general Sverker Göranson, rikets Överbefälhavare

Information från Gävleborgsgruppen ... 9
av överstelöjtnant Raymond Iller

Hälsinge regemente och trolldomsprocessen i Nyenskans 1674 ... 11
av systemingenjör, kapten i reserven Bo Tangfelt

Gadebusch – ett 300-årsminne ... 19
av överstelöjtnant Knut Björkenstam

Kungl. Hälsinge regementes marsch ... 23
av patentkonsult Lars C Stolt

Holmsvedenolyckan 1917 och Hälsinge regemente ... 25
av överste Tomas Bornestaf

Några upplevelser på I 14 ... 27
av avdelningsdirektör, kapten Lennart Mattsson

Värnpliktsminnen vid Livkompaniet 1961-1962 ... 33
av kapten Ove Sundell (författaren avled i maj 2012)

Att gå dagofficer ... 37
av överstelöjtnant Knut Björkenstam

Mina år med Ovansjö kompani ... 43
av major Folke Alnevik

Stallchefen på Hälsinge regemente och vallacken Vitfot ... 45
av fanjunkare Claes Bengtsson

Ingenjörbataljonschef vid IB 14 ... 47
av civilingenjör, major i VVK:s reserv Patrick Gibson

En trängofficers bild av I 14 ... 49
av överstelöjtnant Tommy Jeppsson

Kusken och tolken ... 50
av kriminalinspektör Håkan Hansson

De låg på I 14 1981-1982 ... 51
av marknadsförare Joe Formgren

Hemvärnets musikkår Gävle ... 53
av avdelningschef Ingvar Hansson

Ärtsoppa m/ä ... 56
av överstelöjtnant Knut Björkenstam

Soldathemmets 100-årsjubileum ... 57
av överste Tomas Bornestaf

Årsmötet 2012 ... 59
av överstelöjtnant Knut Björkenstam

Finlands försvarsmaktsreform - en reform för framtiden ... 61
av överste Anders Gardberg, Finlands försvarsattaché

Kamratföreningens höstutflykt ... 67
av major Hans Beminge

Kamratföreningens verksamhet 2011 ... 69

I 14 S verksamhet 2011 ... 71

Medlemmar som avlidit 2011-2012 ... 73

FÖRORD

I år är det 20 år sedan riksdagen beslutade att "omstrukturera" vårt regemente. Detta skedde den 3 juni 1992. Dagen därpå var riksdagens ledamöter samlade i Gävle för att celebrera 200-årsminnet av Gustav III:s riksdag i staden 1792. Lunch intogs på regementet. Kvar blev som en följd av riksdagsbeslutet från och med den 1 juli 1994 i huvudsak försvarsområdesstaben som fick före detta sjukhuset som kanslibyggnad.

Lyckan blev inte långvarig. Den 27 november 1997 lades den sista resten av regementet ner. I stället organiserades Gävleborgsgruppen med gruppering i den byggnad där den alltfort finns. Gruppen för sedan dess tillsammans med hemvärnet regementets traditioner vidare. Vi kan bara vara tacksamma för på vilket sätt detta hittills skett. Således kan man i år se tillbaka på en 15-årig verksamhet. Må den fortsätta även efter 2014 års försvarsbeslut så att den tretungade flaggan, som sedan 1909 vajat över Kungsbäck, kan förkunna Försvarsmaktens närvaro där också framöver.

Som redaktör för *Bocken* har jag funnit det naturligt att i varje nummer ha med något ur regementets krigshistoria. Den "röda tråden" har under de senaste tolv åren i huvudsak varit segrar, som blivit namn på regementets fana. Förra året var det Novgorod 1611, det första namnet och årtalet på fanan, och i år är det Gadebusch 1712, det sista. Anledningen till skriverierna har varit att det gått "jämna" år sedan slagen utkämpades. Av denna anledning har två slag inte berörts, nämligen Lund 1676 och Landskrona 1677. Om nu någon skulle undra. Så nu gäller det för redaktören – eller någon annan - att hitta en ny "röd tråd" ur regementets krigshistoria att beröra i kommande årsskrifter.

Så vill jag tacka årets medarbetare förutan vilkas insatser det ej blivit någon årsskrift. Ett särskilt tack till rikets ÖB, generalen Sverker Göranson, och till Finlands militärattaché, översten Anders Gardberg. Till alla Er som ännu inte fattat pennan: gör det, skriv ner det Ni tror kan intressera läsarna och skicka in till redaktören. Alla bidrag, stora som små, välkomnas. Töva icke! Ty, som jag tidigare många gånger påpekat, det de flesta av föreningens medlemmar rent konkret får ut av sin medlemsavgift, förutom känslan av att stödja en god sak, är föreningens årsskrift.

Slutligen ett varmt tack till min hustru Agneta som även i år varit mig till stor hjälp inte minst med korrekturläsning och som "bollplank". Det underlättar arbetet på "redaktionen".

Knut Björkenstam
Redaktör

KAMRATFÖRENINGENS ORDFÖRANDE HAR ORDET

I förra årets Bocken informerade jag om en utredning syftande till att likrikta Försvarsmaktens stöd till landets olika kamratföreningar. I dagsläget skiljer sig förbandschefernas vilja och ambition i detta avseende högst väsentligt. Dessvärre befinner sig vår förening bland de föreningar som erhåller minst stöd. Utredningen är sedan ett år tillbaka avslutad och överlämnad till Överbefälhavaren, men ännu har det inte kommit några beslut eller några riktlinjer, som gör att dagens sneda fördelning av stödet rättas till. Den här för oss väsentliga frågan har diskuterats under många år och vår förening tillsammans med våra vänner i Dalarna har i snart tio år agerat gentemot vår centralorganisation, Sveriges militära kamratföreningars riksförbund (SMKR). Det skulle vara ytterst olyckligt om denna utredning nu lämnas utan snabba och konkreta åtgärder. Det får inte bli ytterligare en utredning, som bara står i bokhyllan och samlar damm.

Som de flesta känner till var avsikten att Stiftelsen Hälsinge regemente detta år skulle låta renovera fasaden på Soldathemmet. Förhoppningen var att Boverket och Gävle kommun skulle bidra ekonomiskt och att återstoden skulle finansieras av stiftelsen, bland annat genom frivilliga bidrag från medlemmar och andra. Vår förening och många enskilda medlemmar ingår i den krets som stött projektet och stiftelsen har uttalat sin tacksamhet över detta. Tyvärr uteblev bidragen från både Boverket och kommunen. Arbetet har dock trots detta inletts, men ekonomin tillåter inte att hela fastigheten åtgärdas. Fasaden mot Västra Gränsgatan, Kungsbäcksvägen och ingången till Soldatkyrkan kommer att slutföras under hösten. Stiftelsen tar med tacksamhet emot ytterligare bidrag för att förhoppningsvis under 2013 kunna åtgärda de återstående sidorna. Det är viktigt även för vår förening att Soldathemmet och Soldatkyrkan bibehålls i ett gott skick.

Om vi så blickar tillbaka på det gångna året konstaterar vi med glädje att årsmötet även detta år lockade ett stort antal medlemmar. Mer om årsmötet på annan plats. Men jag vill nu liksom då trycka på behovet av att vi rekryterar nya medlemmar och anledningen är väl bekant. Föreningen tar tacksamt emot bidrag till Bocken och andra verksamheter, men det är medlemsavgifterna som är den absolut största och viktigaste inkomstkällan. Länge har målet varit 400 medlemmar, men vi har uppenbara svårigheter att nå dit. Medlemsantalet har under de senaste åren legat mer eller mindre konstant runt 380, så avståndet till målet är inte avskräckande. Nästa år firar föreningen 75-årsjubileum. Det skulle skänka en extra glans åt vårt jubileum om vi nådde fram till målet då. Här kan alla hjälpa till. Vi har under hösten startat en diskussion med Försvarsutbildarna i Gävle (tidigare FBU). Föreningen

brottas med uppenbara svårigheter. Skulle det gå riktigt illa och föreningen tvingas upphöra, är naturligtvis medlemmarna välkomna till oss.

Den numera traditionella höstresan gick i år till Stockholm och Armémuseum med lunch på Karlbergs slott. Resan redovisas också på annan plats. Kungl. Dalregementes kamratförening var inbjuden att deltaga och ställde upp med ett 25-tal deltagare. Även denna aktivitet lockade många medlemmar och det är naturligtvis utomordentligt glädjande. Det är den bästa belöning styrelsen kan få och den sporrar till nya ansträngningar. Bussen var fullsatt och stämningen var hög. Men här finns tyvärr en tråkig sida. Det fanns flera som ville deltaga i resan, men som inte kunde beredas plats. Det beklagar styrelsen men hoppas samtidigt på de drabbades förståelse. Antalet som inte gavs möjlighet att deltaga motiverar inte en buss till. Dessutom är det tveksamt om föreningens ekonomiska resurser räcker till en sådan åtgärd. I detta sammanhang vill jag också rikta ett stort tack till vår medlem Anders Myrman, som utan krav på ersättning ställde upp som chaufför under resan.

Även om resan redovisas på annan plats finns det anledning att även här kommentera ett avsnitt. Under lunchen fick vi en informativ genomgång om bland annat Försvarsmaktens nya personalförsörjningssystem. Där framfördes oro dels över att nå upp till de rekryteringsmål som organisationen kräver, dels en oro över kvalitén på dem som antas. För att nå upp till en anständig nivå antalsmässigt tvingas man sänka kraven. Antalet som antas till varje kurs idag är 100. Målet och behovet om några år är 220. De här farhågorna restes av många redan vid Försvarmaktens omfattande omstrukturering i början på 2000-talet. Nu finns det risk för att farhågorna besannas. Personalen är Försvarmaktens viktigaste resurs. Att inte nå upp till rätt antal och att dessutom tvingas sänka kvalitén är oroande.

Styrelsen vill till sist rikta ett stort tack till några kamrater för deras särskilda insatser. Det första går till Knut och Agneta Björkenstam. Det är deras förtjänst att vi även i år kan överlämna årskriften Bocken till våra medlemmar. Det är svårt att i ord uttrycka den tacksamhet vi alla känner över deras hängivna och omfattande arbete.

Vi riktar också ett tack till Olle Larsson, vår webbredaktör. Vår hemsida håller hög kvalité. Det är något vi kan vara stolta över och det är Olles förtjänst. Men Olle kan inte göra allt själv. Vi måste alla hjälpa till att förse vår hemsida med nytt material.

Styrelsen riktar avslutningsvis ett tack till alla Er som genom Ert medlemskap eller på annat sätt bidragit till ett fint år med Kungl. Hälsinge regementes kamratförening.

Rolf Dahlström
Ordförande

FÖRSVARSMAKTEN OCH KAMRATFÖRENINGARNA

av Sverker Göranson

Sedan år 1938 har Kungl. Hälsinge regementes kamratförening varit aktiv. Ni har under åren verkat för att öka samhörigheten mellan nuvarande och tidigare Hälsingar. Ert arbete bidrar till att traditioner från ett av Sveriges äldsta militära förband förs vidare.

Försvarsmakten är just nu uppe i sin största förändring på drygt 100 år. Värnplikten är vilande och vi skapar i stället ett insatsförsvar baserat på frivillighet. Förändringen är i sig driven av två faktorer: Omvärldsutvecklingen och kravet på en effektiv organisation. Ett och samma försvar ska verka i insatser hemma, i närområdet men också längre bort samt i svåra miljöer utanför Sveriges gränser.

Försvarsmakten står idag redo 24 timmar om dygnet, sju dagar i veckan, året om, i händelse av en kris eller konfliktsituation här hemma eller utanför

Bockens redaktör och generalen Sverker Göranson i Kristianstad den 10 september 2011 i samband med högtidlighållandet av att det var 200 år sedan Kungl. Norra skånska infanteriregementet sattes upp. Foto: Agneta Björkenstam.

rikets gränser. Anställda soldater och sjömän ska vid sidan av frivilliga i exempelvis hemvärnet lösa de uppgifter regering och riksdag ålagt oss.

En av nycklarna till framgång är folkförankringen – att försvaret av Sverige fortfarande är något som engagerar. Alla Ni som under åren har varit och är verksamma i Kungl. Hälsinge regementes kamratförening, men också andra kamratföreningar runt om i Sverige, har genom Ert personliga engagemang bidragit till just folkförankringen och till att stärka samhällets krishanteringsförmåga.

Genom tiderna har Kungl. Hälsinge regemente, I 14, haft omfattande beredskapstjänst. Ni har ansvarat för såväl försvarsområdesstab som två infanteribrigader i många år. Ni har påverkat skeenden och upplevt händelser som påverkar oss alla. Numera är det Gävleborgsgruppen som ansvarar för utbildning av hemvärn och frivilliga försvarsorganisationer i regionen. En utbildning som också leder till att stötta samhället vid stora påfrestningar.

Jag ser fram emot ett fortsatt samarbete och aktiv dialog mellan Försvarsmakten och Er som kamratförening för att vi ska kunna attrahera och rekrytera morgondagens medarbetare. Vi bygger ett försvar med engagerade och motiverade kvinnor och män, som blir en spegelbild av vårt samhälle. Genom Ert engagemang och kunskapsbank bidrar Ni till ett brett intresse för vårt försvar.

JAG MINNS MITT I 14

Härmed uppmanas alla och envar, som har personliga minnen från tiden vid Hälsinge regemente, dess två brigader och övriga krigsförband, att skriva och berätta. Gärna med några bilder. Allt är av intresse, även mycket korta berättelser.
Sänd in **före** den 1 maj 2013!

Välkomna med bidrag.
Redaktören

INFORMATION FRÅN GÄVLEBORGSGRUPPEN

av Raymond Iller

Det är Chefen på KUNGSBÄCK som anropar! Jag är under full fart (juni 2012) på väg mot årets sommarstängning. Det innebär i korthet att jag med andan i halsen skall försöka paketera ALLT så att det är greppbart när säsongen startar igen i augusti.

Det som just nu ingår i ALLT är:

- Utvärdera och analysera årets krigsförbandsövning (KFÖ) såväl utbildningsmässigt som personalrelaterat. - Planera inför årets grundläggande militära utbildning (GMU). - Hantera konsekvenserna av Försvarsmaktens (FM) omstrukturering för Gävleborgsgruppen. - Återredovisa första halvåret 2012. - Förbereda inför 2013 när det gäller den verksamhet som kräver externa resurser från Livgardet. - Budgetera verksamhetsåret 2013. - Förbereda höstens övningsverksamhet för våra insatskompanier. - Genomföra krigsförbandsarbeten. - Skriva underlaget till Bocken ☺.

Sedan är det förstås den resterande delen, den som en av mina kamrater i korridoren kallar: "AD HOC". Och det är fortsatt en hel del.

Med dessa rader så vill jag bara slå fast att trots eventuella mörka moln så fortsätter verksamheten på KUNGSBÄCK.

Det gångna året har i stort, förutom verksamheten vid 18. Hemvärnsbataljonen, präglats av genomförandet av grundläggande militär utbildning (GMU) på Marma och Försvarsmaktens omstrukturering.

Krigsförbandsövning (KFÖ)

Gävleborgsbataljonen genomförde årets KFÖ på Marma med glans. Övningen var detta år en befattningsutbildning med fokus på CBRN-tjänst. CBRN står för Kemiska(C), Biologiska(B), Radiologiska(R) och Nukleära(N) ämnen och händelser. CBRN-tjänst är översatt till vår dåvarande nomenklatur helt enkelt - skyddstjänst! CBRN-området har varit eftersatt i flera år och nu har kravet på Gävleborgsbataljonen hunnit ifatt verkligheten. Vi står nu väl rustade med baskunskaper i hela bataljonen.

Förutom CBRN så var KFÖ:n uppdelad på ett stort antal övningstäter där målsättningen var att allas kompetenser skulle utvecklas, från bataljonschef med stab till enskild hemvärnssoldat och specialist. Övningstäterna innehöll allt från chefsutveckling till detaljkunskaper på vapen-, sambands- och fordonssystem. Hundtjänsten, sjukvårdstjänsten och förplägnadstjänsten drevs i särskilda spår med mycket goda resultat.

En av våra utmaningar var ... det varma vädret! Från och med hemvärnssoldaternas inryckning på torsdagen så låg temperaturen på 25-30 grader. Detta fick sina uppenbara konsekvenser när vi övade framryckning i tät kläd-

sel iförda stridsutrustning. Vi hade några fall av vätskebrist som vi tillfälligt fick lyfta ur övningen.

Grundläggande militär utbildning (GMU)

Även detta år genomför Gävleborgsgruppen GMU på MARMA. Vi förbereder för att genomföra utbildning med 45 rekryter under 12 veckor augusti-november. Plutonen kommer att ledas av ett plutonslag om plutonchef, ställföreträdare och fyra instruktörer. Det befälstäta plutonslaget kommer sig av de centralt styrda projekten och strimmorna. (Strimmor är verksamhet som skär tvärs genom alla projekt över tiden). Dessa är lika över hela Försvarsmakten och kräver en hög befälstäthet för att utbildningen skall kunna genomföras på en mycket hög kvalitativ nivå på en mycket kort utbildningstid.

Jämför din egen tid på pluton där vi hade minst 7,5 månad till förfogande. Då kunde vi, utan problem, genomföra utbildningen på två instruktörer. Kommer själv ihåg en mycket enkel arbetsfördelning där vi två befäl på plutonen bytte vid lunch. På så sätt arbetade vi ett helt utbildningsår förutom då vi båda låg ute i fält förstås.

Inryckningen kommer att genomföras på KUNGSBÄCK och sedan bussar vi rekryterna till MARMA där tre månaders vistelse på lägret och skjutfältet står för dörren.

Försvarsmaktens omstrukturering

Denna gång så drabbas vi högst påtagligt av den nya inriktningen: Insatsförbanden sätts i fokus och produktionsorganisationen minskas. Principen är förstås bra och riktig men ... . Den här gången har vi minskat vår organisation så mycket att jag är tveksam till att vår insatsorganisation kommer att kunna få det stöd den behöver. Omstruktureringen innebär också att den individ som saknar en rad i den nya organisationen kommer att sägas upp i slutet av oktober. Det sägs att FM har gått från att vara den gode arbetsgivaren till att vara den korrekte arbetsgivaren!

Under samma period skall alla officerare uttala sin vilja om att vara kvar som taktisk officer (TO) eller byta till specialistofficer (SO). I FM:s nya organisation så skall fördelningen vara 40/60 mellan TO/SO.

Gävleborgsgruppens nya organisation kommer från och med 2013-01-01 att vara nio officerare (3 TO, 6 SO) och en civil tjänst. Det innebär tyvärr att två civilanställda kamrater mest sannolikt kommer att sägas upp och att våra sex officerare kommer att placeras på specialistrader med bibehållen grad.

Gävleborgsgruppen har ett förband, med personal, som med all rätt skall ställa mycket höga krav på vår verksamhet. Jag hoppas att vi kan möta dessa på ett för 18. Hemvärnsbataljonen positivt sätt.

HÄLSINGE REGEMENTE OCH TROLLDOMSPROCESSEN I NYENSKANS 1674

av Bo Tangfelt

Den 20 juni 1674 skrev generalguvernören över Ingermanland, Jacob Johan Taube, från det svenska fästet Nyen vid Nevas utlopp i Finska viken till Karl XI i Stockholm. Taube kunde meddela monarken att garnisonen i Nyen besvärades av disciplinära problem av en mycket speciell natur. Minst 18 soldater beklagade sig över att *'de ingen wacht kunna göre emedan de äre så utmächtade deraf, at de tages til at rijda uppå'*. Soldaterna beskrev vältaligt hur de nattetid hämtades av häxor och färdades till Blåkulla, med den följden att de i gryningen var alldeles utmattade med värkande ryggar, armar och ben. Det var inte bara soldater som drabbades, även nyfödda soldatbarn snappades bort och fick mottaga dopet *'på den ort'*, som generalguvernören uttryckte sig, eftersom han fruktade att uttala det fasansfulla Blåkulla vid namn.

Problemet var inte bara begränsat till Nyen, tvärtom var flera av rikets utposter i öster drabbade. Innan han anlände till Nyen besökte Taube Nöteborg där situationen var likartad, och från Narva inlöpte underrättelser om liknande fenomen inom garnisonen där. Problemet var således spritt, och det var inte någon isolerad företeelse som Taube rapporterade om när han skrev till kungen i Stockholm om *'det mycket beklaglige trulldoms wässende som her å orten alt mehr och mehr tilltager'*.

För en sentida betraktare framkallar ord som trolldom och Blåkulla främst bilden av huckleförsedda kvinnor, vilka nattetid - företrädesvis med kvasten som kommunikationsmedel - reser till Blåkulla för att umgås med den Onde. Det kan tyckas att häxor per definition inte kunde förekomma i ett så mansdominerat samhälle som en militär garnison. Inget kunde vara felaktigare. Själva termen häxprocesser bör, vilket också skett i nyare forskning, bytas ut mot trolldomsprocesser. Visserligen är det främst kvinnor som dominerar i berättelserna kring trolldomsutövningen, men även män och inte minst barn av båda könen är inblandade i olika funktioner.

Vad var det som dolde sig bakom generalguvernörens larmrapport till Karl XI? Vad var det som hände i de ingermanländska garnisonerna sommaren 1674? Vilka föreställningar var det som var i omlopp? Först en kort bakgrund om trolldomsprocessernas förlopp i Europa och Sverige vid denna tid.

Under perioden 1450-1750 svepte förföljelser för trolldom över Europa, även om intensiteten och den exakta utformningen varierade från land till land. ... Vi vet i dag en del om enskilda européers föreställningar under tidigmodern tid, 1500- och 1600-talen, de sekler då häxförföljelserna kulmi-

nerade. Den starka kontrollapparatens utbyggnad medförde en social disciplinering av alla delar av samhället, även av människornas privatliv. ... .

För statsmakten med sitt makt- och kontrollanspråk symboliserade häxan allt som är asocialt eller som går emot samhällets ideologi. För enskilda människor kunde många vardagsproblem lösas genom att man anklagade en person för trolldom. Häxtron blev en säkerhetsventil för den aggression som centralmaktens och kyrkans förbund hindrade att komma till uttryck på annat sätt.

Beräkningar visar att förföljelserna, som kulminerade på 1590-talet, åren kring 1630 och på 1660-talet, totalt krävde uppemot 100 000 liv. I Sverige nåddes kulmen under 1600-talets senare hälft. I Sverige fanns tydliga krav från en statsmakt i tillväxt att kontrollera samhället och att, som rikskanslern Axel Oxenstierna uttryckte det 1642, 'civilisera vår nation'. Med prästerskapet som främsta redskap riktade sig civiliserandet huvudsakligen mot bönderna, vilka ansågs slöa, okunniga och potentiellt farliga av präster, ämbetsmän, domare och officerare i lägre grader. Utbrottet kom i Älvdalen 1668, myndigheterna slog till hårt och i maj 1669 halshöggs sju dömda, innan deras kroppar slängdes på bålet. I Mora avrättades 15 personer, främst kvinnor, och kort därefter ytterligare sex personer i Älvdalen. 1672 tillsattes en kommission för Hälsingland, dit smittan nu nått, och när ledamoten Gustav Rosenhane gjorde en hänvändelse till den just myndige Karl XI verkställdes bara åtta av 20 utdömda dödsdomar när kommissionens arbete avslutades 1673. Nya processer genomfördes i Ångermanland 1674-75 samt i Gästrikland och Västerbotten 1675. ... Med bland andra läkaren och vetenskapsmannen Urban Hjärne som sammanfattade vittnesmålens ifrågasättande, gick luften ur processerna som självdog och bara följdes av enstaka återfall på 1700-talet. Innan dess hade dock 240 personer, mest kvinnor, avrättats för trolldom i Sverige.

I freden i Stolbova 1617 avträdde Ryssland till Sverige Ingermanland med Nöteborgs län samt Kexholms län. Sverige fick återlämna Novgorod. I ett ofta citerat tal till ständerna kommenterade Gustav II Adolf fredsslutet och sade att förvärvet av Kexholms län innebar att Finland nu var skilt från Ryssland genom Ladoga: *'Så förhoppas jag till Gud, att det ock skall Ryssen här efter blifva svårt över denna bäcken att hoppa eller springa'*. Ingermanland ansågs så avlägset att det från 1660 användes till att ta emot tvångsvärvade skånska trupper, som ansågs alltför opålitliga att ha i rikets centrala delar efter de danska och skånska krigen 1657-1660 resp. 1675-79. Det höll dock på att resultera i ett bakslag 1676, när skånska soldater i Nyen hotade att döda sina officerare och överlämna fästningen till ryssarna. Den naturliga barriären Ladoga visade sig vara ett bedrägligt skydd, vilket stod klart redan 1656 när ryska flottoperationer vidtogs på Ladoga. Provinsens försvar försummades - ingen svensk eskader på Ladoga som begärts kom till stånd, garnisonerna och vapendepåerna var otillräckliga och i bristfälligt skick och

Nyenskans var värst med sin placering på sumpmark och förstördes ofta svårt av höstfloderna. Sammantaget var försvaret svagt såväl kvantitativt som kvalitativt.

Det är i detta läge som problemen med soldaternas Blåkullafärder bryter ut. Till grund för generalguvernören Taubes rapport, som tidigare nämnts, till Karl XI hade han förhör som hållits i Nyen den 2 och 4 maj. Av protokollen framgår att det var en klart avgränsad del av förbanden i Ingermanland som var drabbade av trolldomssmittan, nämligen knektar från Hälsinge regemente. Det ligger nära till hands att se kopplingar mellan de vid denna tid högaktuella häxprocesserna i Hälsingland och de hälsingar som vistades i de ingermanländska garnisonerna. En hälsingebataljon hade redan 1669 skeppats över till Ingermanland.

Dåliga och osunda förläggningar parade med undermåligt kosthåll skördade många offer bland hälsingesoldaterna - däribland två regementschefer, Henrik Johan Taube, chef 1660-69 och död 1669 och Anders Arenfelt, chef 1670-73 och död 1673. Styrkan krympte ihop till 400 man fördelade på två kompanier, det ena under ledning av Gustav Karl von Wulffen i Narva och det andra under kapten Ludvig Wilhelm Taube i Nyenskans. Först på sommaren 1675 fick överste von Wulffen och bataljonen i Ingermanland order att förstärka garnisonen i Malmö.

Den 2 maj 1674 samlade översten och kommendanten i Nyenskans, Alexander Morath, en rannsakningsdomstol för att närmare studera de vittnesmål som lämnats av tre soldatbarn i garnisonen. Förutom kommendanten själv deltog kapten Taube, hälsingekompaniets chef i Nyen, samt löjtnanten Anders Kullon och fänriken Simon Mårtensson från Hälsinge regemente, liksom ytterligare en löjtnant och två fänrikar. Prästerskapet representerades av prosten och kyrkoherden magister Benjamin Krook, kyrkoherden i den tyska församlingen magister Joachim Mencke och komministern doktor Nicolaus Amberg. Därmed hade rätten, precis som vid rannsakningarna i de svenska landskapen, fått ett markant inslag av representanter för prästerskapet. Det som annars skilde denna nämnd från andra undersökande instanser var frånvaron av världsliga civila ämbetsmän. Föga förvånande med tanke på att det hela utspelades inom den militära garnisonen och inte i stadens civila delar.

Vid denna tid låg drygt 170 hälsingesoldater i Nyenskans, men det var tre män som på grund av sina barn, trädde fram inför rannsakningsnämnden. Fram för rätten steg tre små barn, samtliga hemmahörande i soldatfamiljer. Det var den tioårige Jöran Jöransson från Ön i Österfärnebo socken, en son till rustmästaren Jöran Jöransson. Vidare soldaten Måns Ivarssons sexåriga dotter Brita Månsdotter från Höle i Rengsjö socken. Den som stod för den utförligaste berättelsen och dessutom förhördes först var den tioåriga Karin Eriksdotter, vars far var rustmästaren Erik Andersson från Delsbo.

(Red:s anm.: här följer ett exempel på vad som kunde komma fram vid förhör inför nämnden. Med hänsyn till artikelns ursprungliga omfattning har övrigt uteslutits).

Karin Eriksdotter kunde berätta att en natt när hon inte hade fyllt fyra år kom en piga till henne i stugan. Intränglingen, en viss Gertrud i Nyåker, gick fram till flickans säng och frågade om hon ville följa med på ett gästabud, vilket den lilla Karin gärna ville. Med flickan på armen lämnade Gertrud stugan och gick ut på gården, där familjens vita ko stod. Kon smordes på ryggen med en smörja som häxan tog ur ett horn hon förvarade under kjolen. Kon föll omkull, och kvinnan och flickan satte sig mellan fram- och bakbenen på den upp- och nedvända kon, innan de flög till väders. Gertrud hade ett ljus på vart och ett av sina fingrar för att skingra mörkret, medan hon lugnade flickan att det inte fanns någon orsak att vara rädd.

När de nådde en stor och mörk skog möttes kvinnan och flickan av en grann karl som var utrustad med en sammetssäck. Han bjöd in pigan i stugvärmen. Efter ytterligare ett styckes resa nådde de en stor gård där de steg av kon. Vid gården fanns många människor, hästar och boskap. Sedan Gertrud bundit kon steg de in genom dörren och väl inne möttes de av samme granne karl som de stött på under resan. Karlen tog de båda i handen och frågade flickan om hon ville stanna på hans nästa gästabud. På det svarade Karin, precis som pigan lärt henne, jakande. Då skar mannen henne i vänster lillfinger och tog ut två droppar blod som han samlade i en skål och gick in med i en kammare där *'den gamla Satan'* fanns, bunden med en järnkedja. Därefter gick de först ut i förstugan, där det fanns en stor kittel och en kista. Ur den senare tog pigan fram ett stort stycke rått kött. När maten var klar kom flera män och kvinnor in för att sätta sig till bords. Med den begränsade vokabuläre *'hinn tag dig'* och *'fanen tag dig'* grep de in på köttet. Efter maten började man dansa till tonerna från en musikant i kammaren. Efter dansen *'tog den onde Quinfolken hwarefter annan i een Cammar, och boolade* [delade hemman, bodde] *medh dehm'*. Därefter reste var och en hem till sitt; Karin och Gertrud hem till Hälsingland.

Flickan berättade att när de kom in i Blåkulla möttes de av en ängel i vita kläder med vingar på axlarna. Hon höll spädbarnen i sin famn, medan de lite större barnen stod runt henne. I den högra handen hade hon en bok ur vilken hon läste böner för barnen: *'Fader wåår. O reene Gudz lamb, waaka öfwer oss'*. Karin kunde berätta att hon tre gånger hade besökt en stor kyrka i en stor stad vid en stor sjö längs deras färdväg. I kyrkan hade en ängel predikat för de små barnen och läst *'allehanda gudelige böner'*, som till exempel *'Jag fattig syndig menniskia Barmhertig Gudh, wake öfwer oss, O reene Gudz lamb, fader wåår. Een liten barna böön'*. I en predikan hade den Onde i en predikstol utan tal predikat *'allehanda försmädelser och bannor såsom hinn tag dig, fan tag dig'*. När ängeln försökte få de större barnen, som hört

den Ondes predikan, att följa henne och de vägrade, började ängeln *'bitterligen att gråta'*. Första gången den lilla Karin besökte gården visade den Onde - som då var vacker att se på - en guldkjol som hängde på väggen. Han lovade henne att hon skulle få kjolen om hon ville vara hos honom, och inte berättade för någon att hon deltagit i gästabudet. Så länge Karin var hemma i Hälsingland reste hon alltid till Blåkulla tillsammans med pigan Gertrud, men sedan hon kommit till Nyen hade hon färdats med en hustru Karin i Lopet. Rätten kunde konstatera att det rörde sig om hustrun till en soldat Lars i Lopet i Delsbo socken. Hustru Karin hämtade alltid flickan från Nyen till Blåkulla och Karin Eriksdotter kunde också berätta att *'dee nu hafwa brent op pigan gertrudh'*, vilket måste tolkas som att hon avrättats under de pågående häxprocesserna. ... .

Rätten kunde konstatera att Jöran hade samma version som Karin om den goda ängeln som tog sig an de minsta barnen, om kyrkan man rastade vid under färden och andra detaljer i berättelsen. Men Jöran kom också med nyheter. Han kunde berätta att de som idkade umgänge med den Onde gick med hans foster i en månad innan de födde hans barn i Blåkulla. Det nyfödda barnet kastade den Onde i en kittel i vilken han kokade den smörja som häxorna använde för att smörja in sina riddjur. Ingen häxa fick rätt att smörja om hon inte tjänat den Onde i sju år. Pojken kunde också berätta att *'medan den Onde bollar medh Quinfolken, ståår rumpan på honom op igenom tacket'*. Rätten frågade Jöran hur ofta han varit i Blåkulla och han trodde sig minnas att samma soldathustru tagit honom dit tre gånger. En gång dessförinnan hämtades han medan han var i Stockholm sommaren 1673, men därefter hade denna kvinna hämtat honom tre gånger från Nyen. Jöran kunde också berätta att han i Blåkulla hade sett en soldathustru med *'een dumb pojke här af skantzen'*, förutom flera andra kvinnor, såväl från staden som fästningen. I deras sällskap hade han känt igen några skolpojkar från Nyen.

Den andra gången Jöran var i Blåkulla kallades han in i kammaren där den Onde satt kedjad i väggen. Av denne fick Jöran fem riksdaler som pojken - trots en ängels varningar - tog emot, bara för att se dem förvandlas till spånor lite senare. Ängeln bad honom att kasta tillbaka dem i den Ondes mun, men det vågade inte Jöran, utan han lade ifrån sig dem på bordet i kammaren. Pojken berättade också att den Onde hade en stor bok i vilken han noterade alla som tjänade honom. Sist av de vittnande barnen var soldaten Måns Ivarssons sexåriga dotter Brita. Hon kunde berätta en del av vad de båda större barnen redan redogjort utförligt för. ... .

Efter dessa inledande förhör tog rätten en dags paus och samlades igen den 4 maj. ... Förhören avslutades den 4 maj. Därmed hade den militära och kyrkliga ledningen fått tillräckliga uppgifter för att kunna gå vidare. Sex veckor senare, den 18 juni, gjordes en sammanställning av vad som hänt sedan förhören och en förteckning över alla de soldater som sade sig vara illa

tilltygade sedan de använts som riddjur i Blåkulla färder. Totalt var det inte mindre än 21 knektar som beklagade sig över en sådan behandling. ... .

Vad hände efter förhören i maj och juni 1674? Tyvärr sviker oss källorna på flera viktiga punkter, men den 20 juni skrev generalguvernören Taube till Karl XI och rapporterade om förhören i Nyen. Taube framhöll att han hade begränsade möjligheter att agera. Han kunde uppmana kommendanterna och prästerna i de drabbade fästningarna att de skulle förmana soldaterna, deras hustrur och barn att hålla sig till gudsfruktan, och genom flitiga böner söka en sann omvändelse till Gud.

I Stockholm höll Kungl. Maj:t på att förbereda den stora trolldomskommissionen för Norrland och Taube instruerades den 19 juni 1674 att tillsätta en fullmyndig kommission. Den skulle få till uppgift att *'inkvirera, döma och immediate sina domar exekvera'*. Tyvärr saknas alla spår av någon trolldomskommission i de ingermanländska fästningarna. Det kan bero på arkivförluster, men också på att det hela rann ut i sanden och att man fått annat att tänka på. Redan den 7 juli 1674 skrev nämligen generalguvernören Taube till krigskollegiet i Stockholm. Han hade erbjudits att få ytterligare skånsk trupp, men att i stället lämna ifrån sig hälsingebataljonen. Mot bakgrund av vad som hänt i Nyen borde Taube tacka sin lyckliga stjärna för en sådan möjlighet, men så var inte alls fallet. Taube framhöll hur hälsingarna vid sin ankomst på grund av *'luftens och ortens mutation, mycket siuknade och bortdogh'*. Men efterhand vande man sig vid klimatet och svåra förhållanden; soldaterna blev alltmer motståndskraftiga. Skulle dessa nu bytas ut mot mindre stryktåliga skåningar hotade ånyo svåra förluster. Samtidigt kunde Taube den 10 juli berätta för krigskollegiet i Stockholm i vilket uselt skick Nyen, liksom Narva och Nöteborg, befann sig. Fästet hade förfallit så pass att man under de föregående månaderna tvingats bygga upp och reparera det illa åtgångna kruttornet av egna krafter. På tre ställen hade fundamentet till vallarna *'nedfallet'*. Försöken att reparera anläggningen motarbetades av att Taube ännu inte fått några medel till fortifikationsväsendet från Stockholm.

Taubes skrivelser i början av juli illustrerar de förhållanden som rådde i de ingermanländska fästningarna och deras garnisoner under större delen av 1600-talet. Svåra klimatförhållanden gjorde att besättningarna drabbades av sjukdomar, ofta med dödlig utgång, medan bristande underhåll drabbade fästena till följd av en skriande brist på såväl pengar som arbetskraft.

Trots Taubes varningar började hälsingarna dras bort från Nyen redan på hösten 1674. Ännu den 3 september 1674 låg styrkan kvar, men det har noterats i rullan att den var kommenderad till Skåne. I början av oktober fördes 160 skåningar sjövägen från Narva till Nyen för att avlösa hälsingarna, som med samma fartyg skulle sändas till Narva. Taubes varningar besannades illa kvickt, för redan i december låg 125 av de 160 skånska soldaterna i sjukläger, medan andra hade dött eller rymt.

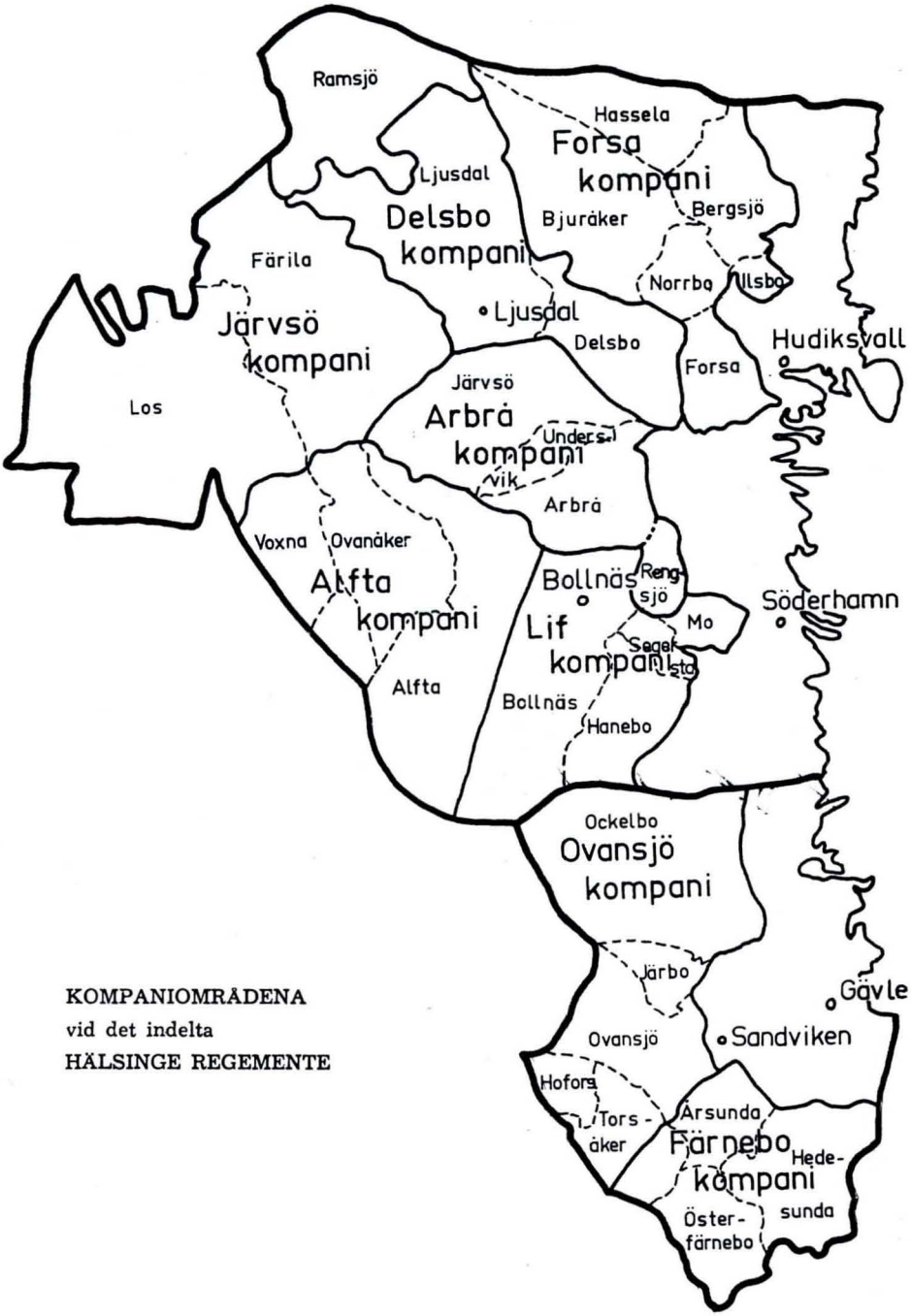
Sannolikt är det krigshotet parat med den snara förflyttningen av hälsingarna som är förklaringen till att en kommission aldrig kom till stånd i Nyen. Det går inte heller att spåra någon avrättning av de soldater som vägrat tjänstgöra med hänvisning till Blåkulleritterna. Visserligen avled en av Delsboknektarna i Nyen den 16 maj 1674, men det var sannolikt en naturlig död. Ingen av hälsingeknektarna avrättades efter en arkebusering som ägde rum den 2 november 1672. Däremot rymde ett halvt dussin soldater från fästningen, framför allt vid en rymning den 21 juni 1674.

Alla hälsingar i Nyen, kvinnor och män likaväl som barn, hade säkert egna intryck från trolldomsprocesserna med sig hemifrån. Man kan säkert peka även på andra faktorer som utgjorde en god jordmån för sådana här föreställningar. De 170 hälsingeknektarna och deras anhöriga i Nyenskans var förlagda i en illa underhållen fästning fjärran från hembygden, ute i obygden i Ingermanlands sankmarker. Här hotade inte bara en allmän känsla av isolering utan även av sjukdomar och död. Av den svenska delegationen i Moskva hade Taube fått beskedet att ryssarna höll på att samla *'een considerabel armee'* vid Velikije Luki. Till alla tidigare deprimerande faktorer kom därför våren och sommaren 1674 säkert en intensifiering av den alltid existerande skräcken för den numerärt överlägsne motståndaren på andra sidan gränsen. Den traditionella rysskräcken i gränstrakterna bidrog säkert också ytterligare till en känsla av utsatthet och av att befinna sig i en hotfull situation som man inte kunde påverka. Allt sammantaget utgjorde detta sannolikt en betydande grogrund för att se häxtron som en livsåskådning som sätter folk i stånd att klara en avsevärd del av vardagens problem.

Källor:

Ericson, Lars: *Krig och krigsmakt under svensk stormaktstid*, Historiska media, 2004
Oredsson, Sverker: *Gustav II Adolf*, Atlantis, 2007
Åberg, Alf: *När Skåne blev svenskt*, Stockholm, 1958
Törnbom, Olle: *Kungl. Hälsinge regementes historia*, Gävle, 1968
Rulla över Hälsinge regementes styrka i Nyen, dat 27 maj 1674
Rulla över ett kompani hälsingeknektar i Nyen, dat 3 september 1674

(Red:s anm.: de delar i den ursprungliga artikeln som strukits har markerats med tre punkter).

KOMPANIOMRÅDENA
vid det indelta
HÄLSINGE REGEMENTE

GADEBUSCH – ETT 300-ÅRSMINNE

av Knut Björkenstam

I år har jag kommit fram till det sista segernamnet på regementets fana, nämligen Gadebusch 1712. Det första namnet på fanan, Novgorod 1611, avhandlades i 2011 års Bocken. I sedvanlig ordning kommer jag att använda mig av kaptenen Herman Sundbergs lilla häfte *Kungl. Hälsinge regementes krigshistoria i kort sammandrag*, utgivet i Gävle 1912. Vid uteslutningar i originaltexten har jag markerat detta med tre punkter. Jag har medvetet bibehållit den ursprungliga stavningen. Så över till "handlingen".

*

"De vid Pultava upprifna indelta regementena nyuppsattes i Sverige under år 1710, och gick detta lättare än man trott, då rotehållarna redan anskaffat vargeringskarlar. Utrustning och beklädnad lemnade dock en del öfrigt att önska.

De nyuppsatta regementena skulle snart visa sig behöfliga, ty nederlaget vid Pultava var signalen till Sveriges hemliga fiender att ånyo framträda.

Sålunda hade konung August med en sachsisk här redan i i slutet af 1709 ryckt in i Polen och i november samma år landsteg en dansk här i Skåne.

Vi minnas huru guvernören der, Magnus Stenbock, en af Carl XII:s skickligaste generaler, med sina visserligen ej mycket öfvade men unga och oförskräckta "getapojkar" gick danskarna på lifvet och tillfogade dem det blodiga nederlaget vid Helsingborg den 28 februari 1710. ... .

Nyuppsättningen af Hälsinge regemente hade afslutats redan på sommaren 1710, och följande år beordrades det mot norska gränsen, hvarifrån ett anfall befarades.

År 1712 sammandrogos i Pommern alla tillgängliga svenska stridskrafter under fältmarskalken Stenbocks befäl för att rycka in i Polen, der Carl XII skulle möta med en turkisk hjälpkår.

Hälsinge regemente, som undergått generalmönstring i Hedesunda den 26. och 27. maj samma år, afgick derför till Carlskrona och öfverskeppades i juni månad till Pommern.

Konungens plan hade emellertid strandat, och Stenbock fick i stället att kämpa emot en rysk-sachsisk här, hvilken till och med sökte instänga den svenska hären, i trakten af Stralsund. Stenbock, som icke kände sig stark nog att gå anfallsvis tillväga mot den i linien Greifswald – Grimmen – Dammgarten stående fienden, bröt sig ut på fiendens venstra flygel och ryckte in i Mecklenburg, der han kunde bättre proviantera sin här i afvaktan på

förstärkningar. Medan han befinner sig i vinterkvarter, kom underrättelse, att en dansk här var på marsch från Schleswig-Holstein och den 3. december nått Gadebusch.

Stenbock med sina 12000 svenskar hade då emot sig dels 25000 ryssar och sachsare och dels på ett afstånd från dessa af 10 mil en dansk styrka på 14000 man.

Han beslutar genom en snabb marsch kasta sig öfver och slå danskarna, innan dessa hunnit förena sig med de allierade, bröt den 4. december upp och stod efter att ha marscherat dag och natt den 7. december endast ett par mil från Gadebusch.

Då Stenbock här fick underrättelse om, att det sachsiska rytteriet närmade sig söderifrån för att undsätta danskarna, tågade han följande dag i en båge söderut för att om möjligt hindra föreningen och samtidigt komma danskarna i den högra flanken.

Tidigt på morgonen den 9. december uppmarscherade den svenska hären i slagordning invid byn Wackenstedt söder om Gadebusch.

På danska sidan hade man väntat svenskarna från nordost längs Schwerinvägen och derefter intagit en stark ställning, men under natten fick man reda på att dessa i stället ryckte fram på högra flanken, hvarför en ny ställning på morgonen måste intagas.

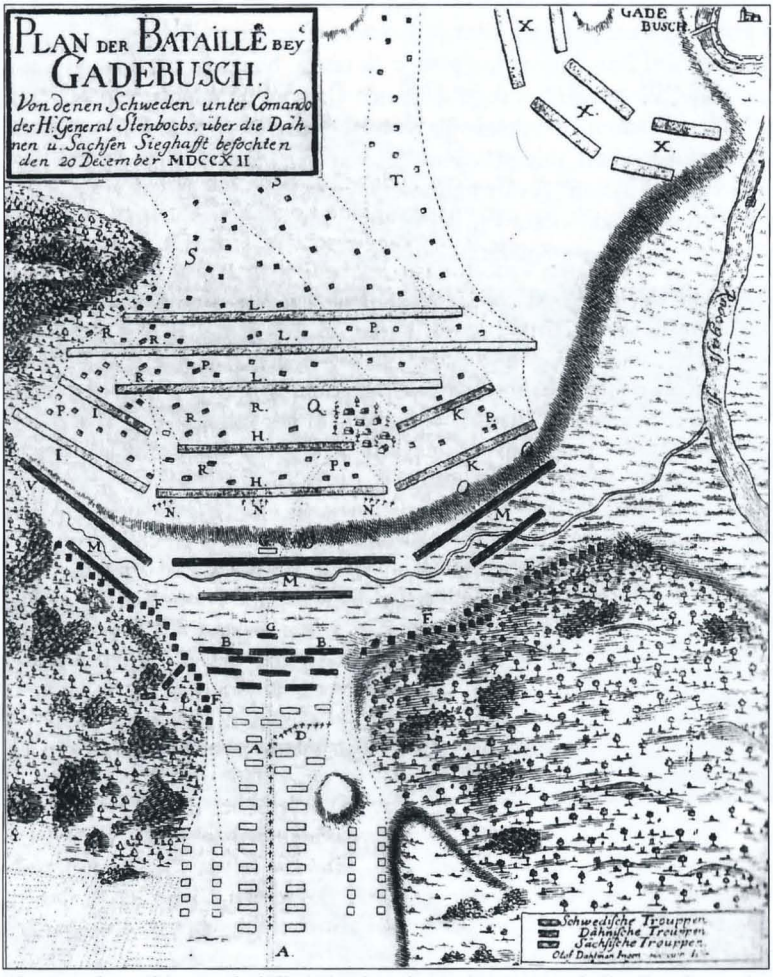
Stenbock lyckades ej hindra sachsarnas förening med danskarna och hade nu emot sig sammanlagt 17000 man. Han ordnade sin här på två linjer med fotfolket i midten och rytteriet på flyglarna.

På grund af terrängens beskaffenhet formerades fotfolket i en bakåt öppen fyrkant, med 12 bataljoner i fronten och tre bataljoner på hvardera flygeln. Hälsinge regemente under öfverste Reinhold von Horn stod på den venstra flygeln tillsammans med en bataljon dalkarlar.

Under artilleriets lifliga eld gick anfallet vid 1-tiden löst, hvarvid de båda tillbakadragna flyglarna gjorde en rask uppslutning. På venstra flygeln hade bataljonerna att passera utför en skogsås, då de plötsligt utsattes för en häftig artillerield på nära håll. I främsta bataljonen kommenderades då musköten på ryggen och värjorna ut, hvarpå det bar af i språng utför sluttningen och upp på den andra sidan, der kanonerna stormades. Kort derpå blefvo hälsingar och dalkarlar utsatta för ett häftigt anfall af det danska gardet, men gingo med fäld bajonett till motanfall och kastade danskarna tillbaka.

När så Vestmanlands och Nerkes regementen, som nu äfven hunnit upp, gingo till anfall blef den danska slagordningen fullständigt upprifven. Vid 3-tiden var striden slut, och danskarna befunno sig på flykt västerut efter att ha kvarlemnat ett stort antal fångar.

I slaget vid Gadebusch sårades regementets chef öfverste Horn, som sedan fördes till Lübeck, och bland de stupade officerare nämnes majoren vid regementet Cullon". Så långt kapten Hermann Sundberg.

Plan över slaget (från svenska källor). A = Svenska arméns uppmarsch; B = Svenska arméns utbredning; D = Framförandet av svenska artilleriet; E = Svenskt kavalleri; H = Danskt infanteri; I+K+L = Danskt kavalleri; M = Angrepp av svenskt infanteri; N = Danskt artilleri; O = Västsluttningen på Radegastsänkan; P = Sachsiskt kavalleri; Q = Wakenstädt; R = Sachsiskt kavalleri; S = Sachsarnas återtåg; T = Danskarnas återtåg; X = Danskarnas läger. Källa: Die Schlacht bei Gadebusch 20. Dezember 1712 av Neumann, Pietsch och Molkenthin.

*

Gadebusch ligger i delstaten Mecklenburg/Vorpommern nordväst om staden Schwerin. Sedan år 1998 finns där en mycket aktiv kulturhistorisk förening, "1712", som förvaltar det historiska arvet. Bland annat har man på själva

slagplatsen rest en stor minnessten tillsammans med informationstavlor och en graverad stentavla som visar förbandens placering vid slagets början. På minnesstenen finns graverade plattor fastsatta, bland annat från Älvsborgs regemente, Västgöta-Dals regemente och Östgöta infanteriregemente. Varje år på försommaren återupplevs slaget med insats av soldater i tidsenliga uniformer och med ett väldigt skjutande. I år celebrerades 300-årsjubileet av slaget i början av juli. Tyvärr fanns det inga möjligheter för oss Hälsingar att vara representerade vilket var beklagligt. Nog borde vi se till att även vårt regemente finns representerat på minnesstenen.

Minnesstenen vid Gadebusch. Texten på den övre skylten lyder:
TILL MINNE AV DE ELFSBORGARE SOM DELTOG I STRIDERNA I DECEMBER 1712
ELFSBORGS REGEMENTE
Texten på den undre skylten lyder:
GADEBUSCH 1712
ÖSTGÖTA INFANTERIREGEMENTE
Foto: Lennart Törnqvist, I 16 S, år 2001.

KUNGL. HÄLSINGE REGEMENTES MARSCH

av Lars C Stolt

Då Hälsinge regemente senast 1863 antog den marsch som man skulle komma att behålla som sin regementsmarsch ända till dess regementet lades ned 1997, valde man en sats ur en tysk balett, närmare bestämt sista satsen, *Marcia militaris aus dem Ballett "Der Schutzgeist"* av Hermann Schmidt (1810 – 1846). Baletten "Skyddsanden" hade Schmidt färdigställt 1845, och sista satsen arrangerades därefter för kavallerimusik av stabstrumpetaren vid Gardeshusarerna i Potsdam, Carl Magner (1797 – 1847). Tillsammans med en marsch av Magner själv, *Husarenmarsch*, publicerades den av förlaget Boote & Bock i en samling om åtta marscher. Den skall ha spelats redan 1848 i Sverige som *Marsch ur Skyddsanden*. Först senare omarbetades den till travmarsch med bland annat borttagen trio och omstuvad temaordning, men det är originalversionen som antogs som *Hälsinge regementes marsch*. Det är oklart vem som gjorde travarrangemanget. Det kan inte vara Magner, eftersom han torde ha gjort originalarrangemanget för blåskår och dog redan 1847. Det är emellertid om travvarianten Toeche-Mittler säger: "Var och en fröjdar sig över den höga, lustigt jublande trumpettonen i den andra delens fjärde takt". Enligt ovanstående vederläggs påståendet att marschen skulle ha införts till regementet av tysken Karl Friedrich Bock, som var musikdirektör där 1827-29.

Detta att som regementsmarsch välja en excerptmarsch ur en opera eller balett var vanligt i Tyskland på 1800-talet. Just denna marsch antogs av 3. Sächsisches Feldartillerie-Regiment Nr 32 i Riesa som "Parademarsch im Trab". År 1933 upptogs den i den tyska Heeresmarschsamlung med nr HM IIIB, 2. Även om Hälsinge regemente alltså inte valde det senare tillkomna travarrangemanget, fick man som infanteriregemente dock stundom anledning att beklaga att marschen lämpade sig mindre bra för stadig fotmarsch. Efter regementets nedläggning är marschens huvudman Gävleborgsgruppen, vilket innebär att dit hörande hemvärnsförband uppträder under denna marsch.

Hermann Schmidt föddes den 5 mars 1810 i Berlin. Han var flöjtist och kammarmusiker i det kungliga kapellet i Berlin. Dessutom skrev han musik till baletter och små skådespel, som då hade sin stora tid som underhållning. Kungen utnämnde honom till hovkompositör, och han blev balettdirigent vid operan. Ur två andra av hans verk för scenen, skrivna 1836, arrangerades excerptmarscher: *Marsch aus dem Ballett "Der gestieferte Kater"* och *Marsch aus der Schauspielmusik "Der Militärbefehl"*, som redan samma år blev "Armeemärsche" under nr AM II,104 respektive II,112. Han skrev även

separata marscher, såsom *Jubiläumsmarsch*. Han dog den 10 oktober 1846 i Berlin, men även andra dödsdata förekommer. (Denne Hermann Schmidt skall inte förväxlas med sin namne i 1900-talets tyska militärmusik).

Källor och fonogram:
Joachim Toeche-Mittler: Historische Armee-Märsche, Folge 25 & 31.
Knut Björkenstam: Hälsinge regementes musik, Marschnytt 18 (1972).
Uno Andersson: Hälsingemarschen, Marschnytt 26 (1974).
Svenska arméns marscher, Proprius PRCD 9076-78.
Historische Armee-Märsche, Folge 31.

Red:s anm.: se även Bocken 1960/61: "Tyska operatoner i regementets marsch" av Knut Björkenstam.

Regementets musikkår 1941. Musikdirektör Harry Olsson (1941-1944). Regementstrumslagare Fritz Rydberg (1932-1943). Foto: tillhör Knut Björkenstam.

HOLMSVEDENOLYCKAN 1917 OCH HÄLSINGE REGEMENTE

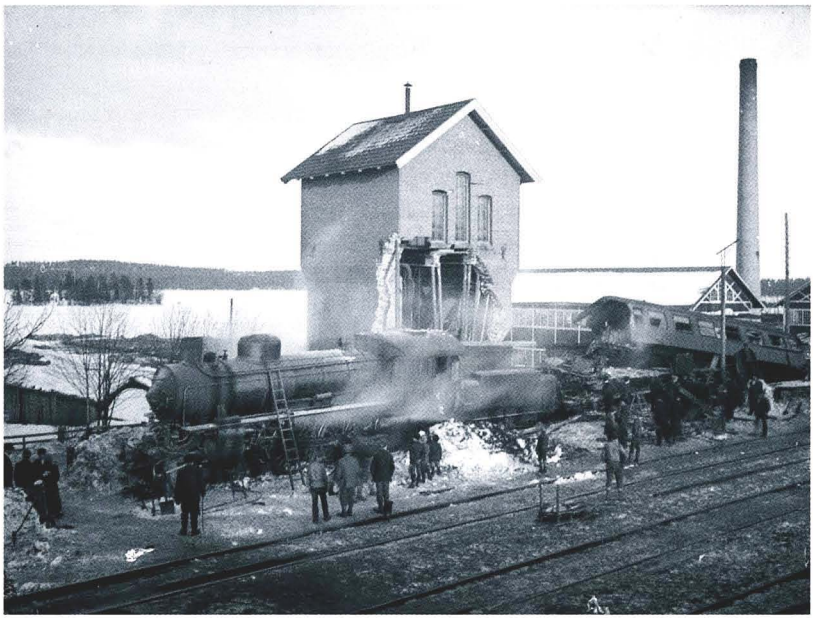
av Tomas Bornestaf

Mellan augusti 1915 och februari 1918, under första världskriget, transporterades över 63000 sårade soldater genom Sverige. Det var krigsfångar från i läger i Tyskland och Ryssland. Soldaterna hade stridit i de ryska, tyska och Österrike-Ungerska arméerna. Svenska Röda Korset ansvarade, på uppdrag av Kungl. Utrikesdepartementet, för transporterna som utfördes mellan Torneå och Sassnitz. De krigförande länderna stod för kostnaderna. Tågtransporterna genom Sverige passerade bland annat Ljusdal, Kilafors och Storvik på sin resa mot Trelleborg/Haparanda. Transporterna sköttes bra - tågen höll som regel sina tider (60 timmar enkel resa), måltidsstationer var organiserade och sjukvården ombord fungerade väl.

Vid några tillfällen försökte enskilda soldater rymma från transporterna, men infångades snabbt och sattes på nästa tåg. I våra trakter lyckades en österrikisk krigsfånge ta sig ut ur en låst och bevakad vagn. Läkaren som var ansvarig för transporten skrev i sin rapport från Kilafors "... den från tåget försvunne invaliden befinner sig skadad i huvudet i Hemminge (*Henninge? Min anm.*) by 3 km norr om Holmsvedens station". Förmodligen hämtades han av länsman och sattes på ett kommande tåg.

Holmsvedens station skulle på kvällen den 26 februari 1917 bli platsen för en mycket allvarlig olycka med ett tåg på väg mot Haparanda. Och nu kommer Hälsinge regemente in i bilden. Till följd av en felställd växel rusade tåget med hög fart in på ett stickspår, genom en stoppbom och till slut in i ett pumphus. De fyra första vagnarna stod eller låg till slut på varandra, de två första helt söndersplittrade. Alla som befann sig i den första vagnen omkom eller skadades svårt. Tio ryska soldater omkom. En sjuksköterska som också skadats svårt fortsatte, tillsammans med övrig sjukvårdspersonal, i det längsta att ta hand om de skadade.

Efter några timmar anlände röjnings- och sjukvårdsmanskap från Hälsinge regemente med sjukvårdsmateriel. Regementet hade på förmiddagen den 26 februari inlett en fälttjänstövning mellan Kungsgården och Forsbacka. Middags- och kvällsmål medfördes från Kungsbäck enligt regementsorder. Ledningen för övningen var förlagd till Sandvikens hotell. Sjukvården, som var organiserad samordnad för de båda styrkorna, leddes av fältläkarstipendiaten Molander och erforderlig biträdande sjukvårdspersonal var beordrad av regementsläkaren. Att nu regementet var under övning, ledningen samlad och kunde nås med telefon och snabbt fatta beslut och beordra insatsen, sjukvården organiserad för insats i fält och livsmedel för första dagen medförda gjorde att hjälpen till olycksplatsen, omkring 50 kilometer norr övningsom-

Holmsvedens station blev på kvällen den 26 februari 1917 platsen för en mycket allvarlig olycka med ett tåg på väg mot Haparanda. Till följd av en felställd växel rusade tåget med hög fart in på ett stickspår, genom en stoppbom och till slut in i ett pumphus. De fyra första vagnarna stod eller låg till slut på varandra, de två första helt söndersplittrade. Alla som befann sig i den första vagnen omkom eller skadades svårt. Tio ryska soldater omkom.

rådet, så snabbt och välorganiserat kunde vara på plats. Hälsingarna, sjukvårdspersonalen på tåget, holmsvedenbor och vid olyckan oskadade ryska krigsfångar hade nu ett svårt och drygt arbete med att i nattens mörker och februarikylan ta hand om skadade och omkomna. De svårast skadade placerades i väntsalen, övriga i två av de vagnar som inte skadats.

På RegO den 14 mars meddelade regementschefen landshövdingens *"tack för den värdefulla hjälp, som lämnats av regementets personal vid den å Holmsvedens station den 26. sistlidna februari timade tågolyckan"*.

De omkomna ryska soldaterna begravdes i Ryska kyrkan i Haparanda enligt ortodox ceremoni med rysk präst och ryskt kavalleri och artilleri närvarande.

Underlaget till ovanstående artikel hittade författaren i *EB-nytt Nyheter från Riksarkivets avdelning för enskilda arkiv* 2010. Uppgifterna om fälttjänstövningen kommer från I 14 RegO den 14 mars 1917 n:r 43. I Röda Korsets, SJ:s och UD:s arkiv kan den intresserade "gräva vidare" i denna episod i vårt regementes historia.

Wikipediauppgifter säger att olyckan inträffade den 26 februari och krävde 11 dödsoffer ... men skall man tro på W? Nej, inte nu heller!

NÅGRA UPPLEVELSER PÅ I 14

av Lennart Mattsson

Min aktiva tid på I 14 var mellan 1957 – 1968. Nedan återger jag några lösryckta händelser under mina år vid regementet.

Inryckning

Jag ryckte in som underbefäl på trosskompaniet för utbildning till koktrosschef. Jan Måhlén var kompanichef. Plutonchef var fanjunkare Allan Pedersén. Jag minns inställelsen på regementet den 25 april 1957 som var det i går. Regnet strilade ner från en mörkgrå himmel, jag kom med bussen från Forsbacka, klev av vid lasarettet, vandrade genom Boulognerskogen i en trenchcoat (lång regnrock) och var dyblöt när jag anmälde mig för inställelse vid kasernvakten.

Klockan var ungefär lunchdags, när en spänstig löjtnant Urban Gjerulf dök upp i kompanikorridoren och samlade ihop ett 15-tal huttrande civilister inklusive mig. *"Jaha"*, sade Gjerulf myndigt. *"Förrådet är stängt för lunch så vi kan inte gå dit förrän om drygt en timme. Men ni kan ju inte sitta här på era feta aschlen och dega. Uppställning på kaserngården!"* Vi tittade förvånat på varandra. Uppställning? Vad f-n är det för nå't? Men det blev vi snart varse. Den nitiske löjtnanten ställde upp oss på fyra led i det oavbrutna hällregnet och därefter röt Gjerulf: *"Språng marsch!"*

Och som vi sprang. Några i finskor, några i stövlar – och någon hade också träskor som ganska snart blev övergivna på kaserngården. Själv var jag ganska bra tränad eftersom jag spelade fotboll och bandy i Forsbacka. Men det var en salig blandning av långa, korta, feta och smala rekryter med minst sagt varierande klädsel och kondition. Efter ungefär tio minuter så stupade praktiskt taget de mest otränade. I varje fall sjönk många ihop i vattenpölarna. Då förbarmade sig löjtnanten och sade: *"Nu vilar vi upp oss och tränar marschanträden och halter!"* Och det gjorde vi tills andhämtningen blev någorlunda normal. Sedan sprang vi, varpå följde "vila" med marschanträden och halter. Så fördrev jag och övriga inryckande den första timmen på I 14, civilklädda med rockar, byxor, skor och hattar (ja, ett par av de inryckande hade faktiskt hatt). Vi var fullständigt genomsura. Vi var förvandlade till oigenkännlighet. Inte ens våra mödrar skulle känt igen sina älskade söner.

På eftermiddagen fick vi äntligen våra militära persedlar. Vandringen därefter till halmladan för att fylla våra madrasser med halm kändes som en befrielse i förhållande till den minst sagt intensiva exercisen på kaserngården.

En fråga till löjtnanten

Det var trevliga killar på luckan på 10. kompaniet. Vi var 24 stycken uttagna koktrosschefer, kommissarier och blivande gruppchefer på anspannsplutonen som logerade tillsammans. Atmosfären på logementet var fylld av tät kamratanda. Framförallt efter ärtsoppan på torsdagarna.

Själv hade jag just då inte en tanke på någon militär bana. Jag var måttligt intresserad av "det militära". Dessutom var jag dumdristig och respektlös. Jag hade ingen aning om vem Urban Gjerulf var förutom det första mötet på kaserngården. Han var ju plutonchef på anspannsplutonen. Själv gick jag på kockutbildning.

En morgon vid 5-tiden möttes våra vägar åter. Då vi sussade som bäst öppnades logementsdörren och den storreste löjtnanten Gjerulf blockerade synfältet ut i korridoren och ryter: *"Uppställning på kaserngården om fem minuter med stridspackning!"* Full panik utbröt när alla sömndruckna befälselever rusade upp och seriekrockar med kamrater och skåpdörrar som följd. Då flög den lede i mig och jag frågade: *"Löjtnant, befälselev Mattsson har en fråga. Får vi komma tidigare om vi blir färdiga?"* Faktum är att Gjerulf blev mållös. Stressen övergick i allmän munterhet när alla insåg att hur vi än ansträngde oss skulle vi inte hinna ställa upp på fem minuter med stridspackning. Konstigt nog fick jag varken straff eller tillrättavisning för min uppstudsighet. Vem vet, Urban Gjerulf kanske uppskattade skämtet eller min oräddhet. Men dumt var det. Något år senare skulle jag aldrig ha vågat göra om det.

Svamp är farligt

Jag fick dock mitt straff senare på hösten. Vi övade tältslagning på bortre delen av Lilla fältet under fanjunkare Pederséns ledning. Jag var fortfarande måttligt intresserad av "det militära". Jag spankulerade för mig själv på andra sidan tältet i förhållande till Pedersén och hans myndiga tordönsstämma när han undervisade resten av förplägnadsplutonen i konsten att resa och riva tält. Det var höst, svampen hade kommit i rikliga mängder, solen sken och fåglarna kvittrade. Totalt omdömeslöst – och utan en tanke på följderna – plockade jag upp en fet och präktig karljohanssvamp och hyvade den över tältet.

Himlen mörknade en aning; i varje fall tystnade fågelsången och blodet isades i mina ådror när en åskliknande stämma genomborrade mitt inre: *"MATTSSON!"* Jag minns inte om jag sprang runt eller igenom tältet till Pedersén. Han hade ansenliga mängder av en nu pulvriserad karljohanssvamp på sin uniformsmössa. Jag gjorde antydan till en darrande honnör men avbröts av Pedersén som blå/lila/röd/vit i ansiktet röt. *"Mattsson! Språng hem till kompanichefen och anhåll om en veckas kompaniförbud!"*

Så fort har jag aldrig förr eller senare sprungit över Lilla fältet. Svettig och andfådd klev jag in till kompanichefen. Jag tog av mig mössan, intog enskild

Sittande från vänster: Ingvar ("Påsen") Andersson, Claes Bengtsson, Leif Strömberg och Kjell Åhrman. Stående från vänster: Lennart Mattsson och Yngve Larsson.
Tillhör Leif Wing.

Från vänster: Kjell Åhrman, Lasse ("Geting") Högberg, Lennart Mattsson, Stellan Jäderberg och Kjell ("Brunte") Norin.
Tillhör Leif Wing.

ställning och sade: *"Kapten, befälselev Mattsson anhåller om en veckas kompaniförbud!"* Måhlén tittade upp från sina papper och han ställde inga frågor om varför. Det enda ord han sade var: *"Beviljas!"* Jag lovar att den svampen skulle jag vilja ha oplockad.

Till Livkompaniet

Tro det eller ej. Jag började tänka på vad jag skulle göra efter "lumpen". Kanske jag skulle bli polis? Men då kanske jag skulle gå via "det miltära" för att få utbildning och meriter. Så jag fattade mod på senhösten 1957 och stegade in till Måhlén och sade: *"Kapten. Befälselev Mattsson önskar förflyttning till befälsskola I* (BSI där I står för instruktör)!" Denna gång tittade Måhlén upp, en aning överraskad. *"Vad i hela fridens namn skall Mattsson där att göra? Är det varmvattnet i A-kasernen?"* Vid denna tid var det enbart denna kasern som hade tillgång till varmvatten. Jag försäkrade att så inte var fallet. Förvånande nog fick jag förflyttning till Livkompaniet och befälsskola I. Jag hade förfärligt mycket att ta igen vad gäller militär utbildning i allmänhet och vapenkunskap i synnerhet.

Vinterövning i Fjällnäs

I mars 1958 hade Livkompaniet vinterövningar i Fjällnäs i västra Härjedalen. Det jag minns mest var nog kylan på över 40 minusgrader på nätterna. Vi var förlagda i tält under två veckor. Men under det mellanliggande veckoslutet sjönk kylan och det var "bara" 30 minusgrader när vi på lördagseftermiddagen åkte 3-milen på björkskidor. Det var två varv runt sjön Malmagen. Jag klarade bronsmärket hårfint på tiden tre timmar och elva minuter. Men på bekostnad av en långvarig halsinfektion som höll i sig till försommaren.

Fanjunkare Ruben Hälsingdal var kompaniadjutant under vistelsen i Fjällnäs. Det var inget fel på själva maten även om det var lite konstiga sammansättningar ibland. En dag fick vi blodpudding med rödbetor. Då tyckte Claes Bengtsson och jag att det gått lite för långt. Vi gick till Ruben och klagade. Men han förstod ingenting: *"Vad skall man annars ha till blodpudding om inte rödbetor!"*

Nattövning med en oersättlig förlust

Jag lyckades traggla mig igenom BSI för vidareutbildning på Instruktörsskola 1 (IS 1). Plutonchef var löjtnant Sten Wiberg med sergeant Ivar Sjödin som ställföreträdare. Kompanichef var kapten Leopold Broman. Naturligtvis trasslade jag till det där också. Efter en nattlig vinterövning med svinkyla och blåst kom vi hem till Livkompaniet trötta och frusna med full stridspackning. Kapten Broman tog emot oss på kaserngården och visiterade oss. När han kom till mig upptäckte han att jag tappat eggskyddet till yxan. *"Tre dagars kompaniförbud,"* sade Broman. *"Mmen, mmen kapten, ..."* stammade jag. *"Inga men,"* sade Broman, *"det schkall schvida i schinnet!"*

Revansch

På slutet av min tid på IS 1 blev kapten Broman befordrad till major. Vid en uppställning på kaserngården anmärkte den färske majoren: *"Mattsson har en knapp oknäppt!"* Mattsson: *"Ja, kapten!"* Broman: *"Mattsson, jag tituleras major numera!"* Mattsson: *"Ja, kapten!"*

Elev med utebliven ryttarkarriär

Varje onsdag mellan klockan 13.00 och 15.00 hade vi elever på IS 1 ridutbildning under ledning av kapten Olle Barkander. Han var oerhört duktig och målmedveten och var bland annat olympiaryttare i Rom 1960. Men jag hade aldrig gillat hästar och saknade totalt intresse för dessa ridlektioner. *"Kapten"*, frågade jag, *"kan jag inte få springa i stället?"* Det blev ett kort och koncist *"Nej"* på min begäran.

Då började jag – som jag först i efterhand förstått – göra passivt motstånd. Jag satt som en hösäck, red som en hösäck och ramlade ideligen av tilldelat föremål. Droppen som fick bägaren att rinna över även för kapten Barkander var när vi skulle sadla föremålen på stallplan. Man skulle dra åt något under sadeln på föremålet, sadelgjord eller vad det nu heter. Det gjorde inte jag. När jag så skulle kliva upp hamnade sadeln under magen på det stackars djuret och jag dråsade i backen. *"Mattsson"*, skrek Barkander. *"Mattsson är den odugligaste elev jag någonsin haft! Försvinn ur min åsyn!"* Och det gjorde jag. Som "straff" fick jag springa, utan att stanna, i två timmar runt paddocken på Valls äng. För mig var det en belöning. Jag stärkte min kondition med två timmars löpträning varje onsdag.

Efterlyses: militär skärmmössa, försvunnen på Tierpsslätten

Av någon obegriplig anledning lyckades jag trots alla fadäser bli antagen till underofficersutbildning vid Arméns underofficersskola (AUS) i Uppsala. De två första åren, 1961 – 1963, tillbringade jag på Försvarets läroverk (FL). Vilka kompetenta lärare! Sedan följde AUS 1963 – 1964. Under de två första åren åkte jag som bilpassagerare med Östen Andersson. Övriga medresenärer var Per Enar Hammarstrand och Enar Albertsson.

Dessa tre var ett år före mig i utbildningen. Vi åkte alltid väldigt tidigt till Uppsala på måndagarna. Den här speciella måndagen blåste det oerhört. Och som det snöade! Men vi gav oss iväg i Östens folkvagn. På Tierpsslätten blev det än värre och sikten var obefintlig. Strax efter Gryttjom körde vi av vägen. Östen, Enar och jag tog i för kung och fosterland och lyckades med förenade krafter få upp bilen. Då upptäckte vi att Hammarstrand satt kvar i bilen. Vi blev givetvis störtförbannade och frågade varför *han* satt kvar medan vi slet häcken av oss. *"Jag tyckte det var kallt och blåsigt"*, sade Per Enar. Var svarar man på sådant? I varje fall körde vi vidare, nu med Per Enar framför bilen som vägvisare. Han hade den fina skärmmössan på sig som blåste rätt

upp i skyn och försvann. Frågan är om den kommit ner ännu. Detta blev den arbetsovillige ynglingens straff. Ett rättmätigt sådant tyckte jag. Eller vad säger Per Enars rättslärde son Mikael?

Efter ytterligare några hundra meter vid bensinstationerna hitom Månkarbo hade plogbilen kört av vägen, följd av några personbilar som blint följt efter. Vi skottade oss igenom den stora snövall som bildats genom plogbilens avkörning och tog oss så småningom fram till Uppsala. Mig veterligt var Östens "folka" det sista fordon som lyckades passera och forcera alla hinder. Det tog ett dygn att göra dåvarande E 4-an framkomlig igen.

Taktisk orientering

I många år var Karl-Erik Björk och Bengt Nilsson oövervinnliga i orientering. Förresten kan vi nog dit räkna Evert Danielsson också. Vi andra "normala" befäl fick slåss om övriga placeringar. En som i sina bästa stunder kunde glimta till och stjäla en tredje placering var Enar Albertsson.

Vid ett regementsmästerskap (RegM) i nattorientering hade jag fått startnumret 30 sekunder efter Enar. *"Nu eller aldrig"*, tänkte jag och stoppade ner kartan och kompassen. När jag startade rusade jag i kapp Enar ledd av hans pannlampa. Sedan följde jag honom i hälarna hela tiden. Enar var vältränad men det var jag också på den tiden. Jag hade ingen aning om var vi var. Hade han lyckats skaka mig av sig hade det blivit skallgång för att hitta mig. Han försökte gång på gång utan att lyckas. Så småningom märkte jag att vi närmade oss Bönan. Där var målet och jag såg en lång raksträcka framför mig. Jag lade – förhållandevis pigg – på en raketspurt och lyckades skaka av mig Enar. Om jag minns rätt slog jag honom med cirka tio sekunder och blev trea! Min enda orienteringsmedalj någonsin. Enar var inte nådig att tas med efteråt. Jag hade full förståelse för detta. Men Du får gärna komma hem till mig och titta på medaljen, Enar!

*

Detta var lite av mina "försyndelser" under nära tolv år på regementet. Hade det på I 14 som i Lönneberga funnits en snickarbod hade det blivit många träfigurer.

VÄRNPLIKTSMINNEN VID LIVKOMPANIET 1961-1962

av Ove Sundell

Vår första övning leddes av Rolf Olshage, överfurir och ställföreträdande skolchef. Den tog plats i exercishuset. Vi kunde gå men inte marschera så vi gick dit. Efter två timmars övning i marschanträde, vändningar och olika former av uppställningar var vi mogna att göra en värdigare förflyttning från exercishuset till A-kasernen än vice versa två timmar tidigare.

Skolchef var fänrik Evert Danielsson, årskamrat med vår värderade redaktör Knut Björkenstam. Karl-Evert Blom kompletterade årskullen. Vi nyinryckta hade en väldig respekt för honom. Förmodligen var det hans (o)vana att göra hiskeliga grimaser som var anledningen.

Kompanichef var kapten Henrik Idenmark och kompaniadjutant rustmästare Leonard Wikström.

Våra befäl hade av naturliga skäl inga problem med disciplinen. Vi såg ju fram mot en militär karriär. Ändå hände det en kväll, efter ett visst intag av alkohol, att det blev lite stökigt. Fantasin flödade. Så till exempel hade vi tillgång till blind sprängdeg. Den hamnade i form av små gröna kulor i korridortaket.

På morgonen dagen efter satt oturligt nog takdekorationerna kvar. Det fanns även andra spår av kvällens övningar. Det blev räfst och rättarting. Uppställning i kompanikorridoren. Kompanichefen höll själv i förhöret. På frågan vad vi hade druckit kom svaret unisont: "Lite vin, kapten." Straffet skulle meddelas senare. Vi våndades en tid och ingenting hände. Till slut förstod vi att kompanichefen hade låtit nåd gå före rätt.

Annars var det vanligare med händelser åt det andra hållet. Till exempel i matsalen. Jag var på väg till diskinlämningen, passerar skolchefen som är dagofficer och gör en perfekt huvudvridning. Vid nästa uppställning meddelar skolchefen att hälsning i matsalen icke är regel.

Livkompaniet genomförde en sommarvecka i Bofara nordväst om Kilafors. Dagarna fylldes av orienteringstävlingar i alla dess former. I övrigt lite terrängtjänst och skolskjutning. Efter en lagom slitsam dag i orienteringsskogen fanns det tillfälle till ångbastu i ett 20-mannatält. Det var korpralerna på kvartermästarlinjen som skötte förplägnadstjänsten och bastun.

Vi hade utspisat. Lunchen hade bestått av blodpudding, en ovanlig rätt i fält, ej heller särskilt populär. En timme var kvar av lunchrasten. Solen sken och en lätt vind lekte bland träden. Vi tänkte att livet i fält kan ha sina ljusa sidor. Då hörs Trosells lite grova röst på skinnarmål = dalmål två gånger om: "Rustmästare! Är det definitivt slut på blodpuddingen?" Leonard Wikströms

mer timida röst nådde ej fram till oss. Men det blev ingen backning, ty det var definitivt slut på puddingen. Det här blev en liten klassiker för oss som var med.

Sommarveckan var slut. Med start sent på kvällen påbörjades cykelmarsch till kasern. Tempot var uppskruvat, unga starka ben, absolut vindstilla, syrerik luft. Det gick så det sjöng om däcken. Lägg till hemlängtan. Efter en vecka i busken kan man faktiskt sakna kompanikorridoren och logementet. Tänk: en lugn hemmakväll i putsrummet med lite materielvård och kamratliga samtal.

En vanlig dag: på programmet förpatrulls strid, utrustning nummer 4 = nivån under stridspackning. Vi marscherar ut genom grind nummer 7. En blick ut mot Lilla fältet och vi får "Synvillan" i sikte. (Den revs tyvärr under sent 1970-tal på grund av bristande underhåll). Vi följer vägen till vänster och uppför backen. Vi har Åkermans kulle på höger hand. Den är under uppbyggnad. Lastbilar med fyllningsmassor går i skytteltrafik och kullen växer i omfång och höjd var dag.

Avdelningen gör halt vid "stora tallen". Patrullchef utses. Det blir Thuresson den här gången. Minnesordet RASSOIKA hjälper patrullchefen att klargöra gruppen: R – repetera uppgiften, A – utse ställföreträdare, vilka skall ingå, S – samla gruppen på lämplig plats, S – höja stridsberedskapen, O – orientera om fienden, uppgiften med mera, I – indela gruppen i uppsikter med mera, K – kontrollera utrustning med mera, A – anmäl klar att utgå.

Förpatrullen framrycker mot vägskälet "I" i Ingebo. När den når i höjd med Livtorpet visas en gul skärm i vägskälet = bepansrad fiende. Förpatrullchefen ryter: "I diket till vänster skydd! Trosell rött signalskott. Sundell och Gyldén minerar vägen".

Livtorpet bebos av sergeant Roy Brandström med hustru och en son i 3-4-årsåldern. När vi har tagit skydd i diket, tittar jag upp försiktigt och ser pojken titta storögt på oss mellan spjälorna i staketet, undrande vad vi håller på med. Han vet nog. Han har sett det här eller liknande övningar nästan dagligen. Är det lugnt på vägen skjuts det på korthållsbanan 20 meter från torpets staket.

"Lundqvist med andra omgången omfattning höger. Vi understödjer härifrån. Repetera! Utgå!" Anfallet genomförs. Därefter: "Övningen avbryts. Återsamling!" Hade man vid en taktisk skrivning anfallit en bepansrad fiende med förpatrull hade det blivit en enkel biljett hem till regementet. Nu var ju övningsändamålet patrullchefens order och åtgärder och det uppnåddes.

Som befälselever var vi inte befriade från vakttjänst. Vi gick både stall- och kasernvakt. Stallvakten gav många nya erfarenheter som exempelvis en nära kontakt med halmmadrassen. Boende i A-kasernen hade vi bara sett sådana på långt håll. En ganska nära kontakt med smågnagare, som prasslade i hörnen, höll oss vakna i stallkammaren. En annan närkontakt fick vi med ett ståtligt däggdjur, nämligen hästen.

Överslaf från vänster: Stig Thuresson, Alfta, Mikael Glad, Avesta, Charlie Åkerlund, Gävle, Tord Söderqvist, Gävle och Åke Alfbo, Alfta. Underslaf från vänster: Per-Olof Trosell, Malung, Hans Beminge, Söderhamn, Ove Sundell, Gävle och Torkel Seth, Söderhamn.
Bakom kameran: Ulf Gylén, Storvik.

Kapten Olle Barkander gick igenom det övergripande och överfurir Torsten Bengtsson tog detaljerna. Vår stallvakt fick godkänt. Alla hästar överlevde.

Kasernvakten var mer spektakulär och därmed ett litet skyltfönster för disciplinen på kompanierna. Skolchefen hade gjort klart att när Livkompaniet bestred kasernvakt skulle det vara perfekt. Vi kom överens om att vi skulle förflytta oss mellan vaktkuren och vaktluckan i vaktbaracken medelst noggrann marsch. Vaktchefen var vidtalad och hade intet att anföra.

På morgonen hade det uppstått ett "dike" cirka fem à sex centimeter djupt. Vid den här tiden cyklade många befäl till regementet. Alla observerade det nya hindret och lyfte på baken. Alla utom en. Kapten Göte Jacobsson, han satt väl i andra tankar, gjorde det inte. Han ringde till vaktchefen och klagade. Vaktchefen klarade ut att vaktpost hade rätt att patrullera. "Diket" lades senare igen.

Jag var vaktpost och stod vid vaktkuren då en person iförd uniform m/60 närmade sig. Denna uniformsmodell var helt ny vid det här laget. Jag hade aldrig sett den tidigare. Jag spanade febrilt vad det var som närmade sig med

god marschfart. Var det någon hälsningsberättigad eller ej. När jag till slut såg "pastillen" (pixknappen) var det för sent. Gert Ahlström, nyutexminerad sergeant, skällde ut mig ordentligt. Det var första och enda gången jag sett honom förb-d. Han var ju normalt en lugn och sansad person. Nej, utbrottet berodde säkert på att han var nybakad som sergeant.

För att få in vår årskull i ett större personellt sammanhang vill jag omnämna följande. I årskullen före oss hittar vi namn som Ulf Laurén, Uno Nilsson (Hammartorn), Jan Larsson, Erik Thimper och John Åsåker.

I årskullen efter: Björn Ellebo, Roland Näslund, Håkan Nordfors, Kenneth Lundström. Det här var tre starka årskullar som blev en vitamininjektion i regementets befälskårer.

Inom vår befälsskola I (instruktör) skedde det förändringar efterhand. Sålunda flyttade Beminge, Åkerlund och Seth ner en trappa till förberedande plutonchefsskolan (FPCS). Till oss kom till exempel Christer Lundqvist och Håkan Fernström med flera.

Slutligen. Vad hände med dessa förhoppningsfulla unga män. Stig Thuresson och jag gjorde karriär vid regementet, liksom Beminge och Åkerlund som slutade som majorer. Stig och jag själv gick i pension som intendenter med kaptens grad. Torkel Seth förolyckades vid en tävling i fallskärmshoppning utanför Lissabon 1971. Mikael Glad tjänstgjorde som furir cirka ett år och blev sedan banktjänsteman. Tor Söderqvists öde är för mig okänt. Åke Alfbo slutade tidigt och flyttade hem till Alfta. Han avled för cirka sju år sedan. Per-Olof Trosell blev som sagt läkare och verkade i sitt Malung.

Huvuddelen av oss var mycket nöjda med vårt första år vid Kungl. Hälsinge regemente och med vårt skolbefäl Evert Danielsson och Rolf Olshage.

Är BOCKEN bra?
Visa den då för vänner och bekanta!

ATT GÅ DAGOFFICER

av Knut Björkenstam

För upprätthållande av allmän ordning och viss beredskap på regementet fanns kommenderat särskilt dagbefäl. Det övergripande ansvaret hade dagofficeren med biträde av dagunderofficeren. På varje kompani fanns ett kompanidagunderbefäl, som regel en värnpliktig under utbildning. Vid särskilda tillfällen, exempelvis i anslutning till in- och utryckning, kommenderades även på kompanierna ett aktivt befäl som dagbefäl. Över allt "vakade" dagmajoren.

Tidigare hade även funnits en dagkapten. Dagofficerens titel var daglöjtnant. Det senare framgick av den "skiva" som satt på dörren till dagofficersexpeditionen och på vilken dagofficeren skulle ange var han befann sig, då han inte var på sin expedition. Nu finns skivan att beskåda på mässen i soldathemmet.

Ansvaret för arrestlokalerna med deras inhysta "gäster" hade regementsväbeln. Detta var en tillikabefattning för kasernunderofficeren.

Men nu skall jag gå över till att skildra hur det var under första hälften av 1960-talet, då jag själv ett antal gånger var kommenderad som dagofficer. Jag hade dock i slutet av 1950-talet som kadett och officersaspirant tjänstgjort som dagunderofficer, så jag visste i stort vad det handlade om.

Kommenderingslistor för dagofficers- och dagunderofficerskommenderingarna gjordes upp på regementsexpeditionen av förvaltare E. W. Andersson och fanjunkare Harald Fisk. De omspände ett antal månader i taget och skickades ut på remiss. Var och en skulle ha möjlighet att yttra sig över förslagen så en kommendering inte kolliderade med annan verksamhet. Efter "cirk" fastställdes listan på regementsorder.

Regementsdagbefälen hade sina expeditioner en trappa upp i kanslihusets trapphus, dagunderofficeren till vänster, dagofficeren till höger. Innanför den senares dörr fanns en liten entré med ytterligare en dörr. Genom den kom man in i ett rum använt som expedition. Innanför detta ett kombinerat sov- och "vardagsrum" med radio och tv. Härifrån kom man in i toalett- och duschrum. I vardera rummet fanns ett fönster mot kaserngården.

Dagofficerstjänst i anslutning till större helger som jul, påsk, pingst och midsommar, "drabbade" alltid de yngsta subalternerna, oftast fänrikar. På min Karlbergskurs var vi tre fänrikar från regementet. Vem som skulle ha vilken helg fastställdes av utgången på Karlberg, den så kallade "blå listan". Denna fanns intagen i rullan. Det innebar att julen 1960 fick Karl-Erik Blom ta, nyårshelgen jag själv och påsken Evert Danielsson som hade gått ut bäst av oss tre.

Innan lördagarna blev tjänstefria skedde avlösning på lördag förmiddag klockan 10.00. Avgående dagofficer orienterade den pågående om aktuella förhållanden, genomgång av alla handlingar som skulle finnas gjordes och kvitterades. Så bytte man av på dagofficerens expedition. Ibland skedde även anmälan för dagmajoren. Den pågående dagofficeren gick sedan ner till avdelning M (mobiliseringsavdelningen) för att hos kapten Oscar Sundberg hämta den kommande veckans kryptonycklar. Dessa var hemliga och skulle kvitteras ut. Därefter var det dags att gå till värnpliktsmatsalen och inta lunch tillsammans med dagunderofficeren.

Båda regementsdagbefälen skulle inta sina måltider i matsalen vid ett särskilt bord placerat lite vid sidan men ändå med en överblick över salen. Då soldaterna passerade in i matsalen kontrollerade dagbefälen att de var ordentligt klädda och, när den införts, även bar namnbricka. Om inte var det bara att gå tillbaka till kompaniet och "komplettera" utrustningen. Inte särdeles populärt.

För inpassering i matsalen gällde till lunch och middag särskild inpasseringsordning. Denna fastställdes av dagofficeren enligt ett rullande schema så inte samma kompani alltid skulle få äta först. I god tid före aktuell tid för inpassering infann sig kompanidagunderbefälen i matsalen för att på dagbefälets order hämta kompaniet. Personal ur vakten skulle i matsalen anmäla sig för dagbefälet och fick därefter bryta matkön. Mycket populärt.

En bit in på 1960-talet ändrades bestämmelserna så att endast ett regementsdagbefäl behövde äta i matsalen. Det andra kunde då utspisa på sin mäss. I gott samförstånd klarade de båda kontrahenterna av detta.

För att säkerställa att all regementets personal snabbt skulle kunna larmas var denna, inkluderande de värnpliktiga, upptagna på speciella larmlistor. Det åålåg regementsdagbefälen att vid larm initiera att chefer för de olika listorna, ordnade arbetsplatsvis, började larma sin personal för omedelbar inställelse på regementet. Ofta utlöstes och kontrollerades verksamheten i samband med så kallad kuppövning. Och som regel kom alltid larm att ske under icke ordinarie arbetstid.

Hur förlöpte då ett dygn som dagofficer? Det skall jag försöka ge en bild av och väljer en höstdag i början av oktober 1963.

Klockan 05.30 på morgonen ringer telefonen. Det är väckning genom vaktens försorg. Efter toalettbestyr infinner jag mig klockan 06.15 i matsalen för kontroll av "ordning och reda" samt intagande av frukost. Den består av så kallade kusar, en form av franskbrödliknande bröd, ljusa eller mörka, som bakas på regementets eget bageri. Till kusarna intas kaffe eller choklad ur Kronans vita och tjocka porslinsmuggar med tre svarta kronor på. Fram emot sjutiden går jag tillbaka till kanslihuset för att på officersmässen ta en snabb titt i dagens Gefle Dagblad och Svenska Dagbladet. Efter cirka 30 minuter är jag nere på min expedition för att skicka iväg några övningstelegram till mi-

lostaben i Östersund. Dagofficeren åligger nämligen att under veckan sända ett visst antal kodade telegram med hjälp av bland annat TAB (täckordstabell armén typ B) och MGC, ett maskinchiffer. Det senare kom senare att ersättas av MGD.

Sagt och gjort. Jag författar några som jag tycker fyndiga texter, redigerar dessa och ringer in dem till milostaben. Skönt, tänker jag, nu är det gjort. Går så en runda inom kasernområdet för att se att allt är som det skall. Just detta utbildningsår är jag chef för eldledningsplutonen på 9. granatkastarkompaniet, varför jag efter kontrollrundan tar mig upp till eldledningssalen ovanför tygförrådet (den byggnad där nu Gävleborgsgruppen sitter). Jag skall ha ett tvåtimmarspass med mina eldledningsgrupper och använder den enkla utbildningsanordning som där finns. Den går inte att jämföra med den som senare skulle byggas upp högst upp i A-kasernen. Allt förlöper bra och jag ser fram emot kommande "skarpa" övningar såväl på övningsfältet som nere i Marma. Normalt deltar regementsdagbefälet inte i tjänst vid kompaniet men ibland måste undantag göras. Som just denna dag.

Klockan är 11.00 och jag är åter i matsalen. Övningsbataljonen är indelad i två lunchpass. Hälften har lunch mellan klockan 11.00 och 12.30, den andra halvan klockan 11.30 -13.00. Detta beror på att matsalen inte kan svälja alla omkring tusen värnpliktiga samtidigt. Passen i matsalen blir följaktligen rätt långa. Efter lunch går jag upp till mässen för en kaffe på maten. I trapphuset möter jag regementschefen, översten Axel Henriksson, och gör sedvanlig anmälan: "Överste! Dagofficeren anmäler sig! Inget att rapportera".

Jag har på förmiddagen varit hos dagmajoren, kaptenen Gert Nilsson, för att utverka två timmars permission på eftermiddagen, något som dagbefälet har rätt till om tjänsten så medger. Jag får min önskan beviljad för att kunna uträtta privata ärenden på stan. Dagunderofficeren har motsvarande "rättighet" som dock beviljas av dagofficeren.

Återkommen till regementet går jag igenom dagens post. Från vakten kommer ett samtal om att den tagit emot ett telegram från milostaben i Östersund. En ordonnans kommer upp med detta och jag börjar omgående att dechiffrera det. Tursamt nog är det ett övningstelegram.

Klockan 17.00 ställer pågående beredskapstropp upp utanför kanslihuset. Jag går ner och tar emot samt visiterar. Styrkan består av en chef (kompanidagunderbefälet) och 19 man. Den är utrustad med strids-och trosspackning. Förutom att den skall kunna sättas in vid så kallade incidenter är den också regementets brandberedskapsstyrka. Om soldaterna lämnar kompaniets lokaler skall de skriva upp sig på en särskild lista och där ange var de befinner sig så att de vid larm lätt kan nås. De får dock inte lämna kasernområdet med undantag för besök på soldathemmet.

Efter den sedvanliga övervakningen i matsalen i anslutning till middagsmålet skall jag ta emot av- och pågående kasernvakt klockan 18.50. Uppställ-

Författaren - dagofficeren efter visitation nyårsdagen 1961. Till höger skymtar dörren till dagunderofficerens expedition.

ning sker framför vaktlokalen, den gamla baracken från 1940-talet. Vaktcheferna lämnar av, jag visiterar pågående vakt och ger order om avlösning. Härvid byter vaktstyrkorna plats med varandra och vaktcheferna anmäler avlösning verkställd. Jag kommenderar: "Pågående vakt ryck in! Avgående vakt avmarschera!" Jag går så in i vaktlokalen för att se hur där ser ut. Ibland finns det anledning att påpeka ett och annat men denna gång ser det bra ut.

Kvällen förflyter lugnt. Nästa "programpunkt" är aftonvisitationen klockan 22.00. Men dessförinnan kallar jag på min jourbilförare och ber honom köra fram jourbilen, en 903:a med en Ra 105. I vakten finns en motsvarande radio. Jag avser att ta en tur ner på stan för att se att soldaterna uppträder som de skall. Järnvägsstationen är en anhalt, Stora torget en annan. Denna kväll andas allt frid och fröjd och jag återkommer i god tid före klockan 22.00 då aftonvisitation äger rum på kompanierna. Dessförinnan hinner jag förtära den torrskaffning som jag medfört från matsalen efter middagsmålet, en brun påse med kusar med pålägg.

Rutinen är att efter hand som kompanidagunderfälen visiterat respektive kompani skall de avlämna aftonrapport hos dagofficeren. Just i kväll beslutar jag mig för att följa aftonvisitationen vid 9. kompaniet, "mitt eget". Många ligger redan i sina sängar. De som inte hunnit så långt står uppställda reglementsenligt klädda vid sängändarna. Logementschefen lämnar av logementet till dagunderbefälet. Vi går från logement till logement och proceduren upp-

repas. Jag tar med mig kompaniets rapport när jag återvänder till min expedition. Där utanför väntar övriga kompaniers dagunderbefäl för att avlämna sina rapporter. Det sker inne på min expedition. Klockan 22.30 är allt tyst och släckt i kasernerna. Det lyser enbart nere i vaktlokalen och hos mig.

Varje dygn klockan 24.00 skall maskinchiffren (se ovan) ställas om till nästa dygns inställning. Det innebär att dagofficeren inte kommer i säng förrän bortåt halv ett på natten. Risken att milostaben skall höra av sig så sent på dygnet är liten varför jag ställer om redan efter aftonvisitationen och kan således krypa till kojs vid 23-tiden. Nu är det också släckt i dagofficerens rum. En ny dag randas med ett i mångt och mycket likartat "program".

Några episoder

En afton efter klockan 22.00 tittar jag ut genom mitt fönster och ser att belysningen inte är släckt på C 5 (femte våningen i C-kasernen). Jag ringer vaktchefen och meddelar: "Det brinner på C 5. Var god skicka upp en man och släck!". Vaktchefen svarar: "Brinner!? Räcker det då med en man?". Jag förstår att han missuppfattat mig och tillägger: "Det är det elektriska ljuset som inte släckts". Jag hör en suck av lättnad i andra ändan och snart är det mörkt även på C 5.

Brandchef på regementet är kaptenen Gunnar Fernquist, "Fernan" kallad. Vid ett tillfälle då jag är dagofficer kommer denne in till mig på min expedition och meddelar att dansbanan i Regementsparken brinner. Jag griper ögonblickligen telefonen för att ringa brandkåren men får då veta att det hela är en övning varför jag i stället via vakten låter larma beredskapstroppen. Den samlas vid brandboden bakom gymnastiksalen, tar ut motorsprutan med dess tillbehör och beger sig så under språngmarsch till parken. Röken ligger tät över dansbanan (rökhandgranat). Sprutan görs i ordning, i ena ändan slang ner i Gavleån, i den andra slang för att släcka. Motorn startas, vatten kommer genom slangens munstycke och "dansbanebranden" släcks. Kapten Fernquist har genomgång efter övningen och förklarar att allt gått bra. I verkligheten hade förmodligen dansbanan inte gått att rädda, oavsett om stadens brandkår eller beredskapstroppen kommit först. Men troppen – och dagofficeren – fick övning.

En tredje episod. Tidigt en afton om senvintern, snön ligger fortfarande, kommer kaptenen Åke Bendrik in på min expedition, räcker över en lapp där det står: "Detta är övning. En främmande helikopter har landat på Stora fältet. Handla! – Övningsbestämmelse: helikoptern markeras av en 903:a". Jag ringer först dagunderofficeren, klarar ut vad som gäller och ger honom order att medförande pistol cykla iväg till Stora fältet får att informera sig om läget. Jag skall komma efteråt. Jag ringer vakten och ger den order om att omgående larma beredskapstroppen som snarast per cykel skall förflytta sig till Stora fältet där en främmande helikopter landat (övning). Så tar jag min

pistol, fäster den i kopplet och snabbt ner för trapporna till min cykel och iväg till Stora fältet där nu kapten Bendrik och "helikoptern" väntar. Strax därpå kommer beredskapstroppen fram. Vi agerar utifrån vad som står i IKFN, en instruktion som klarar ut Krigsmaktens åliggande vid incidenter under fred och i krig. Då jag anmäler att jag skall larma polisen, fallet blir nämligen ett polisärende, avbryter övningsledaren. Där står jag och dagunderofficeren ute i snön iklädda långbyxor och lågskor och känner hur vätan och kylan sakta sprider sig uppåt. För att byta hade det ju inte funnits tid nog. Det gällde som vanligt att "gilla läget".

*

Till slut. Att gå dagofficer innebar att dygnet runt under kommenderingsveckans alla dagar vara beredd på att något kunde hända. Under icke tjänstgöringstid var dagofficeren egentligen regementschefens ställföreträdare. Det gällde att kunna instruktionen så att ingen tvekan skulle råda om det verkligen gällde. Bråk på kompanierna, soldater som var berusade eller som kom för sent var det aldrig några större problem med att reda ut. Men om larmet gick, då ... .

Och inte fanns det något ödsligare än ett kasernområde ett veckoslut eller en helg. Till skillnad mot på vardagarna då området sjöd av liv och aktiviteter var nu allt lugnt och stilla. Kaserngården låg helt öde, inga kommandorop ekade, rassel av vapen, cyklar och fordon hade tystnat. Regementsdagbefälen "bodde" på sina rum, vakten huserade i vaktlokalen, kanske med någon arrestant som tillfällig "hyresgäst" och i en av manskapskasernerna logerade beredskapstroppen. I köket fanns personal för att se till att de hemmavarande inte svalt ihjäl. På sjukhuset fanns viss jour.

Ett regemente levde på något sätt sitt eget liv mitt i det civila samhället. Och kanske var det inte så underligt då syftet med dess existens var - och är - så helt avvikande från annat i samhället.

SKRIV GÄRNA OM GAMLA MINNEN ELLER ROLIGA HÄNDELSER.

JAG TAR TACKSAMT EMOT DEM.
REDAKTÖREN

MINA ÅR MED OVANSJÖ KOMPANI

av Folke Alnevik

Jag började som kompanichef på 7. kompaniet, Ovansjö kompani, den 2 maj 1963 efter ett år i FN-tjänst. Jag fick en initiativrik och kunnig kompaniadjutant i rustmästare Karl-Axel Nyström. Inryckning av grupp A, gruppchefselever, ägde rum måndagen den 6 maj och värnpliktiga i allmänhet, grupp Ah, ryckte in måndagen den 20 maj 1963. Här följer några minnesrika händelser ur mina dagböcker.

En tid efter inryckningen tyckte en soldat att kompanichefen bättre och snabbare skulle lära känna sina soldater om de hade namnbricka. Soldatens far hade bland annat ett företag, som tillverkade namnbrickor. Han erbjöd sig nu att kostnadsfritt och sedan kompanichefen godkänt utformningen, förse både soldater och befäl med namnbrickor. Efter min förfrågan gick alla på kompaniet med på att bära namnbricka.

Ett bra förslag tyckte rustmästare Nyström. Denne hade också hört sig för med kommunstyrelsen i Ovansjö om den var villig att skänka kommunens stora fana till kompaniet. Det var den om kompanichefen godkände detta. Sagt och gjort! Efter några veckor satt fanan på väggen längst in i kompanikorridoren och all personal bar namnbricka.

Det kom ett argt samtal från regementsintendenten, kapten Bertil Palm. "Du bryter mot uniformsbestämmelserna. Tag genast bort namnbrickorna från uniformerna!" Nytt samtal efter en månad: "Är de inte borta efter 14 dagar går jag till regementschefen." Efter en övning kommer jag gående på kaserngården och möts av rustmästare Nyström. "Regementschefen har varit på kompaniet och tittat men han sa´ ingenting."

Efter regementschefens och intendentens lyckade försök på I 14 infördes sedan namnbrickor i hela armén.

Regementets Dag genomfördes den 25 augusti 1963 i Bollnäs, varvid 7. kompaniet svarade för en stridsövning med anfall över Varpen, en stor och långgrund vik av Ljusnan. Fanjunkare K. G. Nässert fick fria händer att spela upp artillerield över anfallsmålet. Jordbävning trodde senare Bollnäsborna.

I anfallet ingick utöver de militära överskeppningsbåtarna även några civila båtar med bulvaner (låtsassoldater) och knallskott. Dessa båtar skulle sänkas under anfallet.

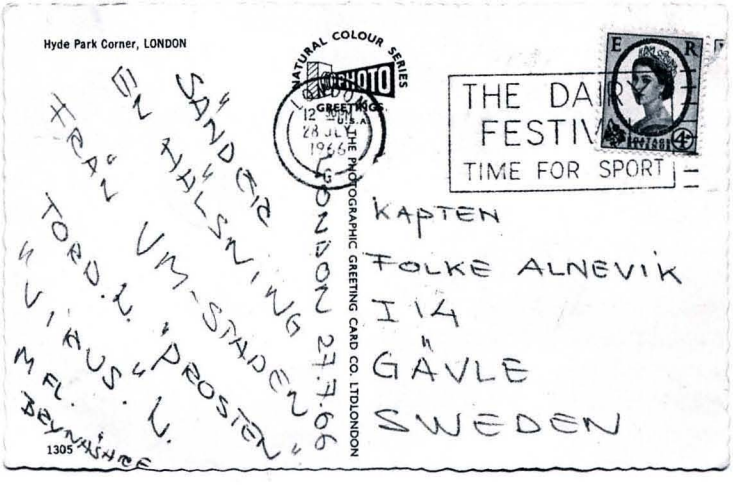
En fruktansvärd artillerield, sjunkande båtar, träffade och fallande bulvaner, skrik, skott, krevader och lingonsylt, allt insvept i tät rök, som ibland lättade något. Allt gav åskådarna en realistisk och skrämmande bild.

Med de första stormande soldaterna fanns också en fanbärare med Ovansjö fana. När han skulle placera fanan "träffades" han av ett skott men en ersättare störtade fram och placerade fanan på erövrad mark.

"Vad är nu detta?" utropade överste Axel Henriksson. Referenten och kommentatorn, löjtnant Sten Söderpalm-Berndes hade svårt att förklara. Regementschefen sade ingenting till mig. Min klasskamrat från Bollnäs samrealskola, redaktionssekreterare Roland Swerin, tidningen Ljusnan, sade att det späckade programmet inte i tidningen medgav några detaljer från stridsövningen.

Det var stor bataljonsövning i trakten av Ockelbo med en och en halv dags vila mitt i övningen. Det var VM i ishockey. Granatgevärsgruppchefen Tord Lundström och granatgevärssoldaten "Virus" Lindberg hade permission för att representera Sverige. De spelade i en match precis under bataljonens vilodag. Den matchen ville kompaniet gärna se. Det fanns inga allmänna lokaler lediga. Kommunstyrelsens ordförande (numera kommunalråd) lånade ut fullmäktigesalen och kompaniadjutanten ordnade storbildstv. Kompaniet marscherade till kommunalhuset och fick sitta på golfet. Det blev tröttsamt men efter två perioder tågade några damer in med kaffe och bullar. Kommunalrådet förkunnade att Ockelbo kommun bjöd på detta.

Några kompanichefer tyckte att det blev lite orättvist. Bataljonschefen förstod. Regementschefen sade ingenting.

STALLCHEFEN PÅ HÄLSINGE REGEMENTE OCH VALLACKEN VITFOT

av Claes Bengtsson

Vitfot var en kraftig vallack av varmblodsras. Färgen var fux (rödbrun med vita tecken). Hästen var en av regementets stamhästar och egentligen avsedd för användning vid utbildning av anspannsförband. Den var skolad som rid- och körhäst.

Som stallchef fick överfurir Torsten Bengtsson, min pappa, förmånen att ha en "tjänstehäst" och Vitfot användes nästan uteslutande som motions- och tävlingshäst av honom. Hästen tjänade dock även som ridskolehäst vid utbildning av befäl och frivilligpersonal på regementet.

Vitfot blev en framgångsrik hopphäst och tävlade för det mesta i de högsta klasserna. Jag red honom vid några hopptävlingar och vid den årligen på hösten återkommande Hubertusjakten.

Vitfot i stallet på Kungsbäck.
Teckning av okänd konstnär.

Här ses Vitfot och överfurir Bengtsson hälsa på varandra.
Ur Bocken 1965/66.

Torsten Bengtsson lärde sin häst en del konster och kallade honom ibland för "cirkushästen". Vitfot räckte vacker fot, den högra, för att få en sockerbit. När exempelvis någon "Blå Stjärna" red hästen kunde min pappa stå vid banan och säga "Titta Vitfot en ekorre" varvid ekipaget tvärstannade, oavsett vad ryttarinnan gjorde, och hästen sträckte mulen mot talltopparna.

Min pappa hade tränat Vitfot till detta genom att bjuda på en sockerbit, som mellan hästens öron räcktes fram från sadeln. När stallchefen kom in i stallet och ropade Vitfot gnäggade hästen muntert till svar.

Den dag Vitfot fraktades bort på grund av hög ålder stannade Torsten Bengtsson hemma från arbetet. Pappa avgick med pension den 1 april 1965 efter 25 års tjänst i armén.

VÄRVA MEDLEMMAR
TILL KAMRATFÖRENINGEN!

INGENJÖRBATALJONSCHEF VID IB 14

av Patrick Gibson

Av min tidigare samarbetskollega, brigadstabschefen, sedermera ställföreträdande brigadchefen, Knut Björkenstam har jag erhållit en uppgift att söka sammanställa erfarenheter från min tid som chef för ingenjörbataljonen vid en av de två brigader, som låg under I 14:s ansvar, nämligen Gästrikebrigaden/IB 14. Jag var major i Väg- och Vattenbyggnadskåren.

En reducerad minnesfunktion delar jag med de flesta i min åldersgrupp, men ämnet är lockande och om inte annat tror jag mig kunna delge en, om än subjektiv, uppfattning om funktionen hos en dåtida ingenjörbataljon.

Ett ingenjörförbands uppgift är i första hand att säkra förbindelser, det vill säga skapa möjligheter att förflytta stridande förband och underhållsenheter genom såväl obanad terräng som över geografiska hinder. Sverige domineras av många breda vattendrag, varför övergången av dessa blivit det primära åtagandet. För ett förband ur I 14 utgjorde givetvis Dalälven huvudproblemet av vilken anledning den kom att dominera insatsen under samtliga tre KFÖ (krigsförbandsövningar) där jag hade det övergripande ansvaret.

Under andra världskriget ledde min far (reservkapten) byggandet av fältbro över Österdalälven vid Särna. Platsbygge med en myckenhet spik, yxande och sågande. Men när jag började som rekryt fanns teknik för färdigställande av broar med prefabricerade byggelement, vilka kunde hanteras på plats av upp till sex man per enhet (Baileybron, konstruerad av en engelsk sergeant, vars namn förevigades och som aktualiserats vid civila temporära behov, exempelvis norra utfarten från Stockholm). I dag finns ny utrustning av stora enheter, som visserligen kräver maskinlyft men ger snabbare resultat. Men mina förutsättningar krävde såväl tillgång till trupp som transportfordon typ större terränggående lastbilar.

Organisationen av ingenjörbataljonen bestod följdriktigt av två arbetskompanier och ett materielkompani, givetvis kompletterad med stab. Min bataljonsadjutant var Lars Persson och två av kompanicheferna hette Montgomery respektive Norinder. För underhållet svarade dels trossenheter vid respektive kompani, dels i större skala materielkompaniet. Det senare svarade dessutom för transport av traktorer upp till tio ton och kranbil.

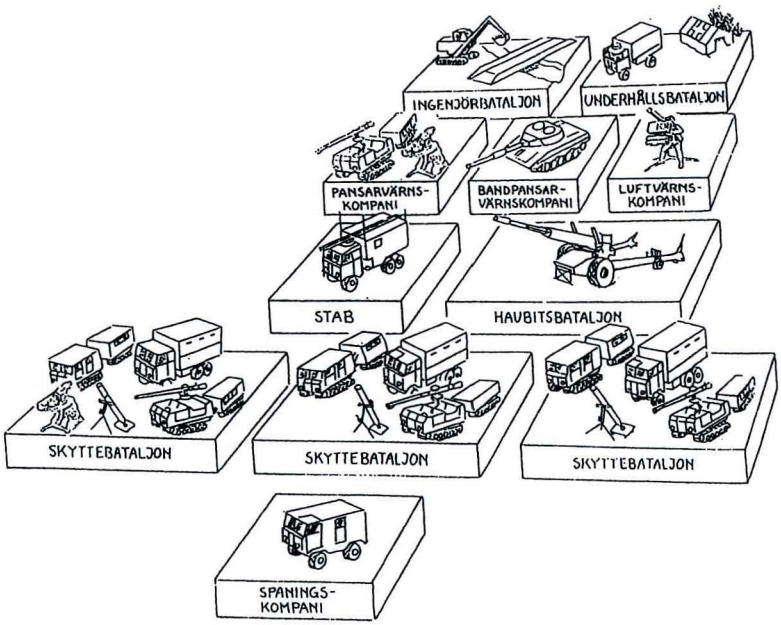
Personalen bestod till övervägande delen av inkallade men med ett antal fast anställda. Dessa var till ovärderlig hjälp vid såväl administration som vid utförande av bro- och färjeförbindelser. För anläggande av vägar och maskinunderhåll fanns normalt bland de inkallade sådana med kvalificerad civil erfarenhet.

Varje chef har rätt till att ha en personlig uppfattning. I mitt fall skulle, om det var praktiskt möjligt, kompanibefäl närvara vid middagen. Denna skulle

göras tilltalande genom att borden i stabens mässtält försågs med vitt maskeringspapper. Överhuvudtaget var jag angelägen om direktkontakt såväl med det egna befälet som med ansvariga inom resten av brigaden. Jag erkänner att jag även studerade uppträdande inom enheter som bedömdes skulle komma att transporteras genom ingenjörbataljonens försorg. Om tveksamhet förelåg tillsågs att jag själv eller annat stabsbefäl fanns närvarande vid i första hand älvövergångar.

En chef som jag mycket uppskattade och hade respekt för var översten Carl-Henrik Gåsste. Detta vill jag särskilt framhålla.

Givetvis fanns det personer i ansvarig ställning som kanske borde haft en annan befattning. Men detta var undantag, Samtliga mina tre KFÖ gav mig en känsla av samhörighet och viktigast av allt – vi skulle ha fungerat vid ett skarpt läge.

Infanteribrigad enligt organisation 77.

EN TRÄNGOFFICERS BILD AV I 14

av Tommy Jeppsson

Norrlands trängregemente (T 3), förlagt till Sollefteå, svarade för uppsättandet av samtliga brigad- och försvarsområdesunderhållsförband samt högre underhållsförband inom ett område vars södra gräns något förenklat drogs vid Dalälven. Således svarade T 3 bland annat för Hälsingebrigadens underhållsbataljon.

Befälet vid T 3 fick, genom tjänstgöring i egen krigsbefattning och som instruktörer vid underhållsförband som gjorde krigsförbandsövning (KFÖ), en god kunskap om förutsättningarna för att bedriva underhållstjänst i norra Sverige. Ofta skulle instruktörsgrupper sättas samman för såväl en vinter- som vår-KFÖ, vilket innebar att förutom eget utbildningsansvar vid inneliggande åldersklass skulle regelmässigt minst en uppgift som instruktör lösas vid något krigsförband samt i tillägg återkommande särskild övning för befäl (SÖB) och KFÖ i egen krigsbefattning. Detta gav tjänsten variation och stimulans och var mycket lärande.

Våren 1986 genomfördes en brigad-KFÖ vid I 14 och författaren hade förmånen att få vara instruktörsgruppchef vid aktuell brigads underhållsbataljon som stod under befäl av majoren vid T 3 Christer Cedergren. Det mesta fungerade bra i denna bataljon som bemannades av ett fåtal yrkesofficerare, där flertalet pluton- och kompanichefer var reservofficerare och där ställföreträdarskiktet genomgående var värnpliktiga vid plutonerna. Ett relativt stort antal plutoner hade värnpliktigt befäl som chefer. Jag kunde efter genomförd KFÖ konstatera att underhållsförband bemannas med fördel av icke-professionella soldater, således människor med ett yrkeskunnande som bottnar i en profession i det civila samhället vilken är översättbar till militära förhållanden.

Jag trivdes med I 14. Atmosfären vid regementet var välkomnande gentemot officerskollegor från andra förband. Detta gällde alltifrån utbildningschefen, översten Henning Jansson, via stabschefen överstelöjtnanten Rune Wiebe till personalen vid regements- och försvarsområdesstaben.

En starkt bidragande orsak till mitt positiva eftermäle av regementet var försvarsområdesstabens sektion 2, det vill säga underhållssektionen och dess chef överstelöjtnanten Bengt Nilsson. Han företrädde ett genuint underhållskunnande vilket var förutsättningen för att de territoriella resursernas uppbackning av brigad- och högre förband skulle fungera. Det här kunnandet har vi idag förlorat, men ett återtagande i form av fyra territoriella staber är på gång. Upparbetandet av det genuina kunnande som jag upplevde fanns hos Bengt Nilsson och hans medarbetare kommer dock att ta tid. Kunskap är en färskvara.

KUSKEN OCH TOLKEN

av Håkan Hansson

År 1967 började min hustru och jag bygga en sommarstuga i en by som heter Myggsjön mellan Ludvika och Borlänge. På andra sidan vägen höll då även Olof Dahl och hans fru Ingrid på att bygga en stuga. Olof var då kapten vid Kungl. Dalregementet/I 13 och från sin verksamhet kom han att berätta åtskilliga händelser under årens lopp. En av händelserna han berättade om påmindes jag om när jag läste Bocken 2011. På sidan 36 säger en dalkarl till inskrivningschefen: **Å nej du, tok där!** när han får höra sin placering. När nedanstående händelse inträffade vet jag inte och inte heller vet jag vem som var regementschef på I 13 då.

Dalregementet hade besök av utländska militärattachéer. De skulle bland annat få se en förevisning av en hästanspänd förflyttning uppför en mycket brant backe. Åskådarna stod vid en speciellt svår passage. Förevisningen började och det ena hästanspända ekipaget efter det andra tog sig upp för den branta backen. Mitt för åskådarna fick en av kuskarna en "släng" av kärran och "slogs" omkull. Regementschefen, som stod mitt för händelsen, gick fram till den liggande kusken och sade:

--- Hur gick det med dig? Slog du dig gosse?

Svaret blev kort och gott:

--- Nej. Tok heller. Varpå han reste sig och fortsatte uppför backen.

Med bland åskådarna var attachén från Holland. Han talade mycket bra svenska men hade sin tolk med sig för säkerhets skull. Han hörde kommunikationen mellan översten och kusken men kunde inte förstå riktigt vad kusken sagt varför han vände sig till sin tolk och frågade på engelska:

--- What did the soldier say to the colonel?

Tolken skruvade på sig flera gånger och tänkte: Hur fan översätter man: **Nej. Tok heller** till engelska? Efter att ha tänkt på alla möjligheter drog han till med:

--- No. Your fool!

Jag vet inte hur insatt läsarna är i dalmål men i ovanstående fall kan kuskens svar fritt översättas till: **Nej, inte alls.**

Olof Dahl avancerade till överstelöjtnant vid I 13 och avgick med pension. Han avled tyvärr den 6 november 2003. Hans fru Ingrid har dock sommarstället kvar så henne har vi mycket god kontakt med.

Red:s anm: Då jag i november 2011 läste upp denna historia för medlemmar i Tisdagsklubben, en sammanslutning i Stockholm av tidigare officerare och reservofficerare vid I 13, kunde översten John Crafoord meddela att han som löjtnant var chef för det anspända förbandet och att regementschefen var överste Olof Häger. John Crafoord kom mycket väl ihåg händelsen.

DE LÅG PÅ I 14 1981-1982

av Joe Formgren

Lördagen den 12 maj 2012 samlades ett gäng lätt grånade ynglingar i Templet på Muréngatan 14 i Gävle för att fira 30th anniversary Muckarfest. Det är nämligen 30 år sedan de muckade från I 14 i slutet av maj 1982.

Vi är några tappra kämpar från denna gyllene årgång som hade bestämt oss för att träffas, prata minnen och vad som hänt under 30 år i frihet. Genom åren har jag med förhållandevis jämna mellanrum träffat de gamla vapendragarna från gruppbefälsutbildningen i form av Magnus Brändeskär, Leif Carlsson och Kjell Timmerholm. Vi hade diskuterat att göra något i anslutning till 20-årsdagen men kom inte till skott den gången. Detta år gick det bättre och med ganska kort varsel dök det upp ett antal välbekanta ansikten. Det blev en fantastisk kväll där alla berättade sina bästa lumparminnen samt vad som hänt var och en under de 30 år som gått.

Att åren gått fort var alla överens om liksom att kvällen blev så lyckad att vi hoppas kunna göra ett större arrangemang när det är dags för 40-årsjubileum – även om det är ett tag kvar dit.

Övre raden från vänster: Mats Rollén, Joe Formgren, Tom Widorson, Kjell Timmerholm, Magnus Brändeskär, Thomas Andersson och Roger Alm. Nedre raden från vänster: Lars Lindh, Leif Carlsson, Peter Hultman och Stefan Åsbrink.
Foto: Joe Formgren, Tom Widorson.

Fältregementet uppställt på kaserngården omkring 1914.
Vykort. Tillhör Knut Björkenstam.

Från idrottsplatsens invigning den 6 juni 1917.
Vykort. Tillhör Knut Björkenstam.

HEMVÄRNETS MUSIKKÅR GÄVLE

av Ingvar Hansson

Under år 2011 skedde två stora förändringar för musikkåren, dels fick man ny dirigent, dels ändrade musikkåren namn.

Ny dirigent blev Pähr-Allan Sandberg, en rutinerad valthornist, som tidigare varit ledare för hemvärnsmusikkårerna i Jönköping-Huskvarna och Uppsala. Han är numera bosatt i Backmo utanför Hudiksvall. Mycket uppskattad av musikkårens medlemmar.

Genom ett centralt beslut har musikkårens namn ändrats från Flygvapnets Hemvärnsmusikkår i Gävle till Hemvärnets musikkår Gävle. Musikkåren behåller dock sin flygvapenidentitet genom att framträda i Flygvapnets uniformer.

Under 2011 fick inte musikkåren något högvaktsuppdrag.

Samma år framträdde musikkåren vid SWE-NO-DA:s träff i Gävle genom att spela utanför Stadshuset när deltagarna samlades för middag. Musikkåren medverkade också vid Musik på Laxön i september. Detta är ett arrangemang som bland annat är en hyllning till de två stora marschkompositörerna Sam Rydberg och Viktor Widqvist som med dåvarande Ing 1:s musikkår varit på Laxön.

Musikkåren svarade även för säsongsavslutningen av blåsmusiken i Regementsparken.

En oktett ur musikkåren framträdde vid några tillfällen åt Gävleborgsgruppen samt vid Soldathemmets 100-årsjubileum i Soldatkyrkan i början av december.

I början av februari 2012 ägde en historisk händelse rum då slagverkare från Gävle och Uppsala hemvärnsmusikkårer tillsammans med hornblåsare bildade Hemvärnets trumkår och framträdde vid högvaktsavlösning på Kungl. Slottet under två dagar. Framträdandet väckte stor uppmärksamhet och ägnades hela sex sidor i tidningen Hemvärnet. Den nya trumkåren hade trimmats av den legendariske Tommy Törner.

Musikkårens vårkonsert var i år förlagd till Norrbo kyrka i norra Hälsingland, vår nye dirigents "hemkyrka". Kyrkan är naturskönt belägen på en udde vid de vackra Dellensjöarna och invånarna hade verkligen tagit tillfället i akt att få lyssna på musikkåren.

Musikkåren var engagerad av SANDVIK AB inför firandet av företagets 150-årsjubileum som genomfördes under fem kvällar i maj månad i den mäktiga Göransson Arena i Sandviken.

Musikkåren skulle inleda det hela genom att komma in på en jättestor scen från två håll och spela Under blågul fana. Trumkåren medverkade med

trumsalut och musikkåren spelade Ja må han leva och Happy Birthday, då gästerna sjöng med. Utmarsch skedde till Södermanlands regementes marsch (beställd av arrangören).

Detta var förmodligen det största som musikkåren någonsin varit med om. Tänk att under fem kvällar varje kväll spela för 3000 sittande matgäster.

Det var ett enormt arrangemang med en lång show där Jerry Williams, Lotta Engberg och Måns Zelmerlöf också medverkade liksom Sandvikens symfoniorkester.

Fin PR för Hemvärnet och för musikkåren.

År 2012 fick musikkåren åter högvaktsuppdrag under tre dagar, nämligen 29 och 30 juni samt 1 juli. Intensiv träning på Kungsbäck startade redan i april för att allt skulle fungera. Flera nya musiker hade aldrig deltagit i en högvaktsceremoni och måste drillas ordentligt i exercis och att uppträda i militär uniform.

Resultatet blev lyckat och musikkåren fick bra betyg för sina framträdanden. Det var tre intensiva dagar. Starten ägde rum redan den 28 juni på kvällen, då kåren åkte ner till Stockholm och Drottning Victorias örlogshem. På morgonen den 29 juni, finslipning på Kavallerikasernen inför första högvakten. Efter högvakten en smörgås i bussen innan kåren skulle medverka vid kadettexamen på Karlberg. Där var en jobbig spelning med långa stillastående pass och en mängd marscher som skulle spelas: Avanti per Patria, Hälsinge regementes marsch, Narvamarschen, Generalfälttygmästaren, Försvarsmaktens paradmarsch, Kadettmarsch, Norra Skånska regementets marsch, Under blågul fana, Svea livgardes defileringsmarsch och Stratos, Norrbottens flygflottiljs marsch. Till detta kom korum och två psalmer, appeller och fanfarer.

Den 30 juni mellan klockan 18 – 19 genomförde musikkåren en konsert på Stortorget i Gamla stan inför en stor och uppskattande publik.

Efter högvaktsavlösningen den 1 juli åkte musikkåren tillbaka till Gävle och en välbehövlig semester fram till mitten av augusti.

Andra framträdanden under första halvåret 2012:

- Valborgsmässofirande på Rådhustorget i Gävle.
- 1:a maj-demonstrationer i Ockelbo och Gävle (civila spelningar).
- Spelning vid Marma läger 24 maj i samband med KFÖ.
- Musikmarsch i Gävle på nationaldagen.
- Oktett vid sommarkaffe på Gävleborgsgruppen och veteranmiddag i Soldathemmet den 15 juni.

Rekrytering av unga musiker är fortfarande ett stort problem. Antalet blåsmusikelever vid kulturskolorna minskar och därmed minskar också möjligheterna för oss att kunna rekrytera. Idag har vi bara tre musiker som är under 20 år.

En annan sak att notera är att i år – 2012 – är det 40 år sedan som Bomhus musikkår blev ansluten till Hemvärnet.

Musikkåren med hemvärnstrumslagare Sanna Blomberg i täten på väg till Obelisken för ett extra marschnummer efter avslutad ceremoni på borggården. Observera vårt regementes vapen på trummorna!

Konsert på Stortorget. Dirigent Pähr-Allan Sandberg.

ÄRTSOPPA M/Ä

av Knut Björkenstam

Som den minnesgode läsaren erinrar sig skrev jag i *Bocken 2011* om ärtsoppan och den varma punschen. Artikeln var rubricerad *Kronans ärtsoppa*. Då jag inte hade med ett recept på hur ärtsoppan skulle tillagas följer här ett sådant hämtat ur *1912 års kokinstruktion*.

Ärter, salt, fläsk eller kött, vatten, (mejram). Öfverblifven ärtsoppa användes med fördel till ärtpuré. (3 – 4 timmars koktid).

1. Tag 1½ dl. ärter till hvarie liter vatten.
2. Skölj ärterna och låt dem om möjligt ligga ända till 12 timmar i kallt vatten.
3. Sätt dem på elden i kallt *sjö* (mjukt) vatten.
4. Koka på sakta och jämn eld. Låt om möjligt locket vara på.
5. Lägg fläsket (köttet) i kallt vatten; gör, om det är mycket salt, ett afkok.
6. Skär fläsket (köttet) i bitar af ungefär 1 portions* storlek.
7. Lägg fläsket (köttet) i ärterna sedan dessa kokat upp; låt det småkoka.
8. Skumma bort ärtskalen och omrör ärterna; späd med kallt vatten; tillsätt mot slutet mejram.

Sker kokningen inte i kokapparat, kan fläsket med fördel kokas för sig, hvarefter fläskspadet blandas i ärterna.

* När det gäller fläsk = 150 g.

Så nu är det bara att sätta igång och laga Kronans ärtsoppa modell 1912. Smaklig måltid.

ETT LITET PM TILL BOCKEN 2011

av Håkan Hansson

På sidan 34 finns ett citat ur Avesta-Posten där fjärdingsman Sven Jarlheim är omnämnd. Denne Jarlheim var förste polisman på plats vid det olösta taximordet i Avesta den 19 augusti 1949. Sven Jarlheims son Lennart arbetade en tid som polis i Solna och vi hade en del med varandra att göra även om vi inte arbetade på samma avdelning. Lennart flyttade hem till Avesta där han så småningom blev kommissarie.

SOLDATHEMMETS 100-ÅRSJUBILEUM

av Tomas Bornestaf

Lördagen den 3 december 2011 fylldes Soldatkyrkan till sista plats med mycket förväntansfulla deltagare inför det högtidliga 100-årsfirandet av vårt Soldathem. En oktett ur Hemvärnets i Gävle musikkår under ledning av Ingvar Hansson fyllde kyrkan med uppskattat välljud under samlingen.

Soldathemsbyggnaden och klockstapeln sedda från Boulognerskogen.
Foto: Börje Wallgren.

Högtiden inleddes med att Stiftelsen Sällskapet Hälsinge Regementes ordförande Tomas Bornestaf hälsade åhörare, oktetten och dem som skulle framträda under jubileumshögtiden välkomna och lämnade därpå plats för kyrkoherden i Ockelbo församling Stefan Nilsson. När klockstapelns båda klockors djupa klanger tonat ut inleddes andakten med församlingens mäktiga psalmsång – *Bereden väg för Herran*. Från Ockelbo församling hade Stefan Nilsson tagit med sig organisten Lars-Olof Johansson och Kent Fältström som solosångare. Härlig musik och sång! Under andaktens sista psalmsång upptogs kollekt som förs till insamlingen för renovering av Soldathemmets och Soldatkyrkans fasader. Den mycket givmilda församlingen skänkte 4 215 kronor.

Stefan Nilsson, som gjort sin värnplikt på Hälsinge regemente och var den siste ordföranden i Soldathemsföreningen, höll en mycket uppskattad betraktelse. Det är inte ofta som kyrkobesökare lockas till skratt vid andakter, men Stefans djupt allvarliga, men ändå mänskligt lättsamma ord, ”fick fart på” hela församlingen.

Tomas Bornestaf och Stefan Nilsson diskuterar jubileumsskriften.
Foto: Börje Wallgren.

Efter andakten och musik från oktetten höll Tomas Bornestaf ett anförande under rubriken "Glimtar ur Soldathemmets historia". Det var samma rubrik som översten Axel Henriksson valt för sitt anförande vid 50-årsjubiléet den 18 december 1961. Här presenterades även den minnesskrift som författats till 100-årsjubileet.

Efter ännu ett musikstycke från oktetten höll Hans Hultin, rektor vid Vasaskolan i Gävle, ett mycket inkännande anförande över sin farfarsfar Ivar Hultin, Soldathemmets helt avgörande initiativtagare.

Efter högtiden i Soldatkyrkan samlades deltagarna i festsalen till kaffe och samvaro. Här överlämnades vänliga hälsningar och gåvor av representanter från Svenska Soldathemsförbundet och Frälsningsarmén. Ingenjören Sune Hemmingsson, tidigare verksam vid Fortifikationsverket, överlämnade en särskilt uppmärksammad gåva till Soldathemmet, en stor förstoring av ett foto från omkring 1918, taget från A-kasernens övervåning mot Soldathemmet, klockstapeln och Gävle stad. Tavlan är nu placerad över ingången till festvåningen från hallen.

På sena eftermiddagen kunde såväl arrangörer som medverkande och besökande konstatera att man varit med om ett mycket värdigt och alltigenom lyckat 100-årsfirande av vår soldathemsbyggnad. Och 2016 är det dags att fira Soldatkyrkans 100 år. Välkomna.

"HUNDRA ÅR Kungliga Hälsinge regementes Soldathem i Gävle 1911-2011" behandlar "allt" om Soldathemmet, soldathemsrörelsen och människorna i och kring vårt Soldathem. Den kan köpas, självkostnadspris 100 kronor, vid Soldathemmet och genom Kamratföreningen.

ÅRSMÖTET 2012

av Knut Björkenstam

Lördagen den 17 mars var det dags att genomföra årsmötet 2012. Redan före samlingen, som var tänkt att börja klockan 09.30, började medlemmar och gäster infunna sig för att i sedvanlig ordning intaga kaffe med därtill hörande välsmakande kardemummakaka. Utanför entrén till soldathemmet var utposterade fyra medlemmar i Gestrike Militärhistoriska förening, alla iklädda den välbekanta karolineruniformen. Så småningom hade bortåt 70 personer infunnit sig, främst bland dessa dagens högtidstalare, den finske försvarsattachén i Sverige, översten Anders Gardberg. Som dennes "adjutant" avdelades redaktören för Bocken.

Den välspelande sextetten ur hemvärnsmusikkåren hade i år blivit en förstärkt oktett om nio musiker. Ledare var som vanligt Ingvar Hansson med tenorbasun. Ordförande Rolf Dahlström äskade efter det att *Kungl. Dalregementets marsch* spelats tystnad och hälsade alla varmt och hjärtligt välkomna. Speciellt vände han sig till närvarande hedersledamöter, Östen Andersson och Knut Björkenstam, till dagens officiant vid korum kyrkoherde Stefan Nilsson och organisten Lars-Olov Johansson samt till musikerna. Ett särskilt välkomnande riktades till överste Anders Gardberg varpå följde *Björneborgarnas marsch*, den finska försvarsmaktens honnörsmarsch. Marschen åhördes stående, något som även skedde då vår egen marsch spelades. Därefter bjöd ordföranden oss ta plats i Soldatkyrkan.

Korum inleddes med korumslag varpå följde att organisten på orgeln spelade ett norskt stycke. Vi sjöng unisont psalm 176 *Din klara sol* ... . Stefan Nilsson höll så sin betraktelse där han bland annat gav sin syn på människan, avslutad med liknelsen om änkans skärv. Allt framfört med glimten i ögat och ett uns av humor utan att förta det djupa och eftertänksamma i det som framfördes. Efter *Välsignelsen* sjöng församlingen psalm 198 *Likt vårdagssol i morgonglöd* ... . Korumet avslutades med att organisten framförde *Våren* av Grieg.

Så trädde vår finske hedersgäst, översten Anders Gardberg, fram och höll årsmötets högtidstal. Det bar rubriken *Finlands försvarsmaktsreform – En reform för framtiden*. Ett intressant och givande framförande där det bland annat kom fram hur olika våra båda länder ser på försvaret. Efter varma och tacksamma applåder avtackade Rolf Dahlström Anders Gardberg med ett exemplar av regementets historia, minnesskriften över soldathemmets etthundra år samt föreningens slipsnål. Överste Gardbergs föredrag återfinns på annan plats i årets *Bocken*.

Överste Anders Gardberg talar.
Foto: Knut Björkenstam.

Efter en kort paus genomfördes själva årsmötesförhandlingarna. De olika punkterna klubbades snabbt igenom varefter de närvarande kunde bege sig till den gamla värnpliktsmatsalen för intagande av lunch.

Dagens studiebesök var förlagt till Gästrike räddningstjänst och dess lokaler i den gamla brandstationen vars arkitekt var Ferdinand Boberg. Där mötte oss två befäl ur "brandkåren", nämligen Per Ringqvist, son till Anne-Sofie och Lars Ringqvist, och Håkan Åkerblom. Vi delades in i två grupper. Per Ringqvist svarade för historik och organisation, Håkan Åkerblom för det mer "eldfängda", nämligen fordon och utrustning samt berättelser om olika slag av uppgifter som räddningstjänsten får och hur dessa kan påverka personalen såväl fysiskt som psykiskt. Han gav oss också tips om det personliga brandskyddet i hemmen. Ett mycket givande studiebesök lett av två verkliga eld(!)själar.

Så var klockan strax efter 15.00. Dagens program var till ända. Ordföranden tackade de närvarande för att de kommit och gjort dagen till vad den blev, nämligen ännu en lyckad årsmötesdag. Mycket lägligt när vi skildes åt gick larmet och två fordon ryckte ut för att ingripa mot en källarbrand på Brynäs.

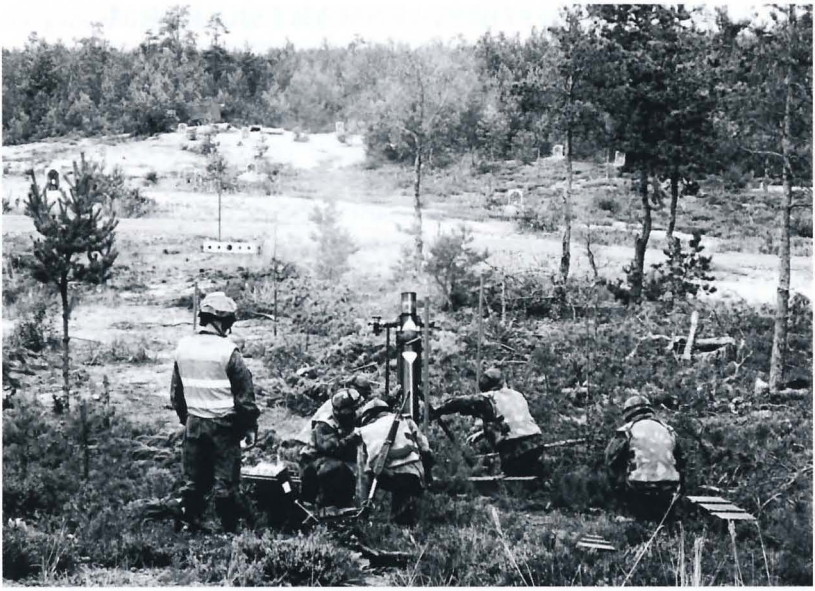
FINLANDS FÖRSVARSMAKTSREFORM EN REFORM FÖR FRAMTIDEN

av Anders Gardberg

Ärade medlemmar av Kungliga Hälsinge Regementes kamratförening. Jag tackar för förtroendet att komma till Gävle idag och hålla festtalet på er årsdag. Jag har nämligen en anknytning till Kungliga Hälsinge Regemente. För exakt 19 år sedan, i mars 1993, utförde jag, som finsk generalstabsmajor, med några svenska kolleger en tre veckor lång praktiktjänst här i Gävle i dåvarande Fo 21, som en del av chefsprogrammet på dåvarande Militärhögskolan. På den tiden hade man i Finland ännu den föreställningen att man endast kunde lära sig högre militär utbildning i Finland. Av den orsaken gick jag först generalstabskursen i Finland, men tydligen gick den så pass dåligt att jag sedan måste göra om den på nytt i Sverige. För egen del gav det därmed en god möjlighet att jämföra såväl militärt tänkande som taktik mellan våra länder. Då jag även hade tjänstgjort ett drygt år på ett finskt Fo var det intressant att bekanta sig med en svensk motsvarande krigsorganisation. Jag måste säga att jag var imponerad över den höga nivån på den operativa planläggningen, som vi även testade i en kortare fältövning på Fo 21 dåtida krigstida ledningsplats, i ett bergrum någonstans i Gästrikland.

Sedan min tid på MHS har jag kommit att arbeta med svensk-finskt samarbete såväl i krishanteringsoperationer som i normal trupproduktion, med bland annat amfibiesamarbete mellan mitt hemförband Nylands Brigad och Amfibieregementet och deltagande i Nordic Battlegroup. Därmed har jag en hög tilltro till den svenska soldatens och försvarsmaktens kompetens. Samarbetet mellan svensk och finsk militär har alltid varit lätt, bland annat tack vare vårt rätt lika system och tankesätt om bl.a. uppdragstaktik. För att citera en av mina svenska kolleger. "De svenska och finska trupperna är mer lika än olika, där vi är olika kompletterar vi varandra".

Eftersom det är 19 år och 27 brigader sedan jag besökte Kungliga Hälsinge Regementes kasernområde har ju mycket förändrats såväl i Sverige som i Finland. Min avsikt idag är att presentera de bedömningar och beslut som man i Finland nyligen har tagit. Delar av denna stora försvarsmaktsreform har även berörts i Sverige. Det måste dock påpekas att vidden av den finska reformen tills vidare är mer blygsam än den man har företagit i Sverige, även om den i finska mått är betydande. Därav termen "Försvarsmaktsreform", dvs. utgångspunkten är fortfarande att den allmänna värnplikten, det territoriella försvaret och den militära alliansfriheten kvarstår. Inte heller i försvarsmaktens lagstadgade uppgifter görs några ändringar.

Bilden är från den finska kustjägarbataljonens repövning hösten 2010. Reservister i granatkastarkompaniet i skarpskjutning på Syndalens sanddyner på Hangöudd. (Utbildaren/ säkerhetsofficeren i röd väst enligt de finska säkerhetsbestämmelserna).
Foto: Anders Gardberg.

Behovet av en försvarsmaktsreform i Finland har påtalats av de ansvariga militärerna sedan länge. Av olika skäl har dock de tidigare regeringarna inte velat göra mera drastiska förändringar, vilket riskerade att förskjuta den "heliga treenighet" i försvarsplaneringen, nämligen den att budgeten skulle vara balanserad så att en tredjedel kan riktas till materielanskaffningar, en tredjedel till löner och hyror och en tredjedel till verksamhet. I takt med att löne- och hyreskostnaderna steg kunde man konstatera att kostymen – eller mera korrekt - uniformen, växt för stor. De fasta kostnaderna skulle inom kort stå för merparten av budgeten och omöjliggöra materielanskaffningar och verksamhet, dvs. övningar. Då vi samtidigt vet att ett flertal materielsystem inom kort föråldras var det nödvändigt att se över hela kostnadsstrukturen.

I samband med regeringsförhandlingarna efter det senaste riksdagsvalet förra våren beslöt den nya majoritetsregeringen att det var dags för en betydande reform av försvarsmakten. Reformens svårighetsgrad blev dock betydligt skärpt då regeringen samtidigt beslöt att alla ministerier skulle minska sina utgifter. Sparbetinget för försvarsministeriet blev bland de största, ca 10 % nedskärningar under de inkommande 4 åren. Därmed ökade behovet att verkligen skära i strukturerna samt att minska såväl administration som fasta kostnader, allt för att säkerställa försvarsmaktens verksamhetsförutsättningar och för upprätthållandet av prestationsförmågan. Fördelen med den bred-

basiga majoritetsregeringen var dock de ökade möjligheterna för att reformen skulle kunna genomföras enligt i första hand försvarsmaktens behov och i mindre grad från regionalpolitiska behov. Det som i efterhand har kritiserats mest i riksdagen, speciellt av oppositionen, är att reformen förbereddes under sträng sekretess, utgående främst från försvarsmaktens utgångspunkter, utan att enskilda riksdagsmän kunde påverka processen. När processen väl var klar, förband sig regeringspartierna till lösningen. Från försvarsmakten var denna lösning att föredra. Med detta förfarande undvek man en situation som ni i Sverige väl kommer ihåg, när Riksdagen för ett tiotal år sedan beslöt om nedläggning av förband som försvarsmakten hade velat bevara och bevarade enheter som av försvarsmakten hade föreslagits för nedläggning.

Detaljerna inför försvarsmaktsreformen var föremål för långtgående spekulationer i offentligheten, men sekretessen höll intill det sista. Försvarsmaktens personal fick besked om reformens innehåll en halv timme före detaljerna presenterades i regeringens direktsända presskonferens onsdagen den 8 februari 2012. Dagen har sedermera av oppositionen kommit att kallas "den svarta onsdagen", då regeringen samma dag även presenterade grunderna för en stor kommunreform, som skulle minska antalet kommuner drastiskt. Dessutom anmälde Nokia samma dag att man minskar ett tusental arbetsplatser i Finland.

Den allmänna diskussionen om försvarsmaktsreformen kom mest att handla om att sex garnisoner skall stängas åren 2013 och 2014 och att för-

Kustjägarna på väg mot landstigning i Finska viken i november 2009. Jurmo-klassens båtar är specificerade så att värnpliktiga kan köra båten efter genomförd utbildning.
Foto: Anders Gardberg.

Kustjägare från Nylands brigad redo att framrycka efter landstigningen på en ö i Finska viken november 2009.
Foto: Anders Gardberg.

svarsmaktens personal på tre år skall minskas med över 2 300 årsverken, från nuvarande 14 500 till 12 300. Av förståeliga skäl var besvikelsen stor, speciellt på de orter som drabbas av nedläggningen. Såväl försvarsminister Stefan Wallin som försvarsmaktens kommendör general Ari Puheloinen betonade att en ny, mera slimmad organisation var en förutsättning för att kunna upprätthålla ett effektivt försvar och att i fortsättningen kunna utrusta de krigstida trupperna. Truppförbandsstrukturen anpassas så att den motsvarar utbildningsbehovet efter år 2015. På basen av befolkningsstatistiken skulle försvarsmakten utan garnisonsnedläggningar ha haft ca 3 000-4 500 överloppsplatser år 2015, vilket skulle ha varit en felaktig användning av skattemedel. Genom nedläggningen av sex garnisoner (två flygbaser, tre arégarnisoner och en kustartilleribataljon) kan man koncentrera utbildningen till ett optimalt antal garnisoner och därmed även öka antalet utbildare per värnpliktig.

De givna grundförutsättningarna för reformen var tredelade: ***Den allmänna värnplikten, det territoriella försvaret och den militära alliansfriheten kvarstår. Inte heller i försvarsmaktens lagstadgade uppgifter görs några ändringar.***

Målsättningen för reformen är att säkerställa att den allmänna värnplikten kan behållas och vidareutvecklas också i framtiden. Det nuvarande truppproduktionssystemet med inryckning två gånger om året, i januari och i juli

kommer inte att ändras, eftersom det är ett kostnadseffektivt sätt att producera krigsdugliga trupper till reserven. För att effektivera utbildningen och för att ge bättre tid till underhåll och utvärdering förkortas beväringstjänsten med 15 dygn från början av år 2013. Tjänstgöringstiderna efter detta är 165 dygn för manskap, 255 dygn för vissa specialister och 347 dygn för chefer och chaufförer. Detta möjliggör ett roterande system där krigstida plutoner och kompanier kan samöva i tre-fyra månader i samma sammansättning. Vi kan oblygt erkänna, att denna del i det finska systemet är kopierat av det svenska försvaret på 1990-talet. Alla jämförelser, i alla fall ur finsk synvinkel, visar att allmän värnplikt är en kostnadseffektiv lösning. I reformen skall man ytterligare se över och säkerställa beväringstjänstens samhälleliga relevans och säkerställa möjligheten att individuellt dra nytta av den. En övergång till selektiv värnplikt är inte aktuell, eftersom alla exempel från övriga länder, inklusive Sverige, har visat att det på sikt leder till en avveckling av värnplikten. Man avser även i fortsättningen att utbilda ca 80% av den manliga årsklassen, vilket möjliggör en rotationstid på 8-12 år för de operativa trupperna.

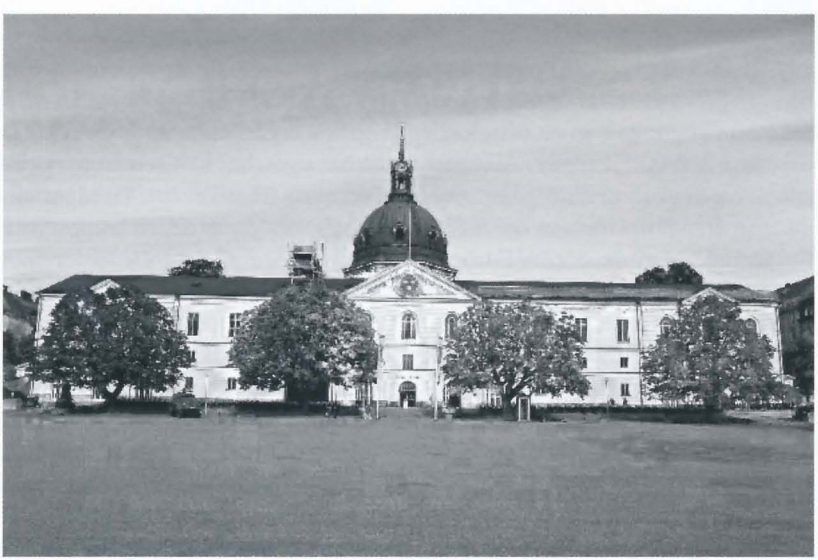
En stor förändring görs även i den militära ledningsstrukturen. De regionala militärlänen kommer att avskaffas och truppförbanden att direkt underställas försvarsgrensstaberna. Vissa truppförbands administration kommer att sammanslås, samtidigt som deras regionala uppgifter ökar. Därmed kommer det regionala ledningssystemet att ha vissa likheter med det som införs i Sverige från år 2013. Genom att avskaffa en nivå i ledningsstrukturen kan man minska byråkratin och undvika att samma saker behandlas på ett flertal nivåer.

I slutkonstellationen, den 1.1.2015 har armén åtta, marinen fyra och flygvapnet fyra förnyade truppförband, som organiseras så att de underställs försvarsgrensstaberna som kvarstår på sina nuvarande orter. I samband med reformen kommer man att minska den krigstida organisationen från 350 000 till cirka 230 000 soldater. Även om nedskärningen har kritiserats av oppositionen och av reservistorganisationerna, som har framfört sina farhågor om att man frångår principen om att försvara hela landet, är denna truppstyrka fortfarande en av de större i Europa. Efter en svältkur på tre år bedömer man att man år 2015 kan återuppta antalet repetitionsövningar på den nivå de hade före reformen.

Trots det som framförts i offentligheten i den politiskt färgade debatten ger den stundande försvarsmaktsreformen en grund för att det finska försvaret från år 2015 skall vara bättre optimerat, utrustat och utbildat för att möta framtidens utmaningar. Utan en grundlig reform hade försvarsmakten sakta förtvinat till en fredstida organisation som upprätthåller halvtomma kaserner, utan att kunna ägna sig åt sin huvuduppgift, att förbereda sig för sina tre lagstadgade uppgifter: Nationellt försvar, handräckning till övriga myndigheter och internationell krishantering.

Från utspisning av lunch på Karlberg.
Foto: Olle Larsson.

Arménmuseum.
Foto: Olle Larsson.

KAMRATFÖRENINGENS HÖSTUTFLYKT

av Hans Beminge

Varje år har styrelsen i kamratföreningen funderat på vilket utflyktsmål som skall väljas. Nära Gävle eller nära Stockholm, så att så många medlemmar som möjligt kan delta. I år valde vi Stockholm med lunch på Militärhögskolan Karlberg och studiebesök på Armémuseum lördagen den 8 september. Vår föreningsmedlem Anders Myrman var vänlig att ställa upp som busschaufför och dessutom låna en buss för 50 passagerare, till en förhållandevis låg kostnad.

Vår ordförande Rolf hade informerat om resan vid årsmötet och samma dag hade ett tjugotal medlemmar anmält sig. Två veckor efter det sommarbrevet skickats ut var bussen fullbokad.

Även Dalkarlarna deltog med ett tjugofemtal medlemmar. Tyvärr var det bara tio av våra medlemmar boende i Stockholm som deltog. Strax innan avfärden från Soldathemmet kom Stig-Björn Lambert med nygräddade, doftande wienerbröd.

Så avfärd och Rolf informerade om dagens övning. Färden gick längs nya, rätt tråkiga E4 till Björklingevägskälet, där vår förre landshövding Lars Ivar Hising klev ombord.

Vi stannade sedan på den stora rastplatsen norr om Uppsala, där vi tog fram kaffe, smörgåsar och de goda wienerbröden. Solen sken varmt och alla njöt i solskenet och var förväntansfulla inför vad som skulle komma.

Stockholm är ju en stor vägarbetsplats, så det tog lite tid att ta sig till Thess Hvita Lustslott det vill säga Karlbergs slott i Solna. När så Faluborna kommit och vi fått lite information om Karlberg av den nyss pensionerade dalaofficeren Kurt Holgersson gick vi till matsalen, där vi hade att välja mellan revbensspjäll och fiskgratin. Båda rätterna var mycket goda.

När alla 80 deltagarna ätit, informerade överstelöjtnant Ola Barvér, tidigare Dalregementet, om utbildningen till försvaret, befälskategorier och utlandstjänstgöring med mera. Officersutbildningen pågår under tre år. För närvarande har man 100 elever på varje kurs men skall utöka till ungefär 200 per kurs för att kunna förse försvaret med officerare. Farhågan finns att för få söker (vi har ju ingen värnplikt längre) och att de som söker inte har den kvalitet man önskar, så krafttag måste till för att göra yrket attraktivt. Målet är detsamma som på vår tid, krigsdugliga förband med dugliga ledare.

Hur många gånger har vi inte varit med om omstrukturering av utbildning, befälskategorier med mera för att man trott man funnit den bästa och enda metoden?

Så en kort busstur till Armémuseum, där två guider mötte oss. Vår grupp hade en mycket kunnig guide som lotsade oss från vikingatiden till 1800-talets slut med intressant information om rekryteringen från ledungen till indelningsverket, vapnen från det hemsmidda svärdet till det "fabrikstillverkade" geväret. Varje man skulle ju enligt de gamla landskapslagarna ha svärd och hjälm samt båge med pilar. Så småningom kom modernare vapen. Vapentillverkning fanns i Söderhamn från 1600-talets början på grund av de utomordentliga smederna som fanns i Hälsingland. Utbildningen gick från början huvudsakligen ut på hur man manövrerade fänikor och kompanier för att kunna få bästa vapenverkan i fiendens förband. Försörjningen inverkade på om förbanden skulle överleva eller inte. På 1600-talet fick varje man tre liter öl, ett halvt kilo bröd och lite kött var dag samt furage till hästarna. Efter visningen hade vi en timme till förfogande nära Östermalmstorg, där vi sentida krigare avsmakade en fältmässig öl.

Hemresan med sedvanligt tjugokronorslotteri avlöpte lugnt. Alla var nog så trötta efter en aktiv dag.

Bland annat från vänster ses Catharina och Göte Berggren, Bo Grawe, Lars Högberg och Lars Ivar Hising. Nacken tillhör Lars-Gösta Carlsson.
Foto: Olle Larsson.

KAMRATFÖRENINGENS VERKSAMHET 2011

Styrelsen för Hälsinge regementes Kamratförening får härmed avgiva följande berättelse över verksamheten 2011.

Förste Hedersledamot	H.K.H. Prins Daniel	
Hedersledamöter	Överste 1 Karl-Evert Englund	
	Kapten Östen Andersson	
	Överste Tomas Bornestaf	
	F. Landshövdingen Lars Ivar Hising	
	Överstelöjtnant Knut Björkenstam	
	Kapten Kurt Kvist	
Ordförande	Rolf Dahlström	
Vice ordförande	Göran Larsson	
Sekreterare	Hans Beminge	
Kassör	Rune Westergren	
Ledamöter	Börje Wallgren	
	Lars-Erik Nilsson	
	Ingvar Hansson	
	Ulf Laurén	
	Olle Larsson	Representant I 14 S
	Klas-Göran Storm	Representant Hemvärnet
VU	Rolf Dahlström	
	Hans Beminge	
	Kurt Kvist	
Revisorer	Rolf Jägare	
	Peter Bohlin	
Revisorssuppleanter	Lena Broman	
	Kenneth Lundström	
Valberedning	Ove Sundell, sammankallande	
	Sune Sundell	
	Anders Jonsson	
Redaktör för Bocken	Knut Björkenstam	
Klubbmästare	Göran Larsson	
Rekryteringsansvarig	Ulf Laurén	
Styrelseledamot i Sällskapet Hälsinge regemente	Hans Beminge	

Antalet medlemmar den 31 december 2011 var 385.
Styrelsen har haft sex protokollförda sammanträden.

Sedvanligt årsmöte avhölls lördagen den 12 mars. Under samlingen med kaffe och sockerkaka konserterade sextetten ur Flygvapnets hemvärnsmusikkår. Som vanligt utmärkt genomfört.

Vid samlingen "paraderade" Gästrike militärhistoriska förening iklädda uniformer från karolinertid till 1960-tal, till stor förtjusning hos de anländande medlemmarna. Vår ordförande hälsade ett 80-tal medlemmar och anhöriga välkomna. Hemvärnssextetten spelade under samlingen och avslutade med regementets marsch efter det att ordföranden Rolf Dahlström hälsat välkomna.

Stefan Nilsson med organist Åke Berglund genomförde ett traditionsenligt korum, där Stefan talade om minnen, minnet om vilka vi är och uttryckte att minnet och gemensamma minnen konstruerar vår världsbild när vi reflekterar. Åke avslutade korumet med Magnificat av Dandrieux.

Knut Björkenstam, årets högtidstalare, hade som Stefan minnen som tema. Knut tog upp det vi alla helt eller delvis har gemensamt under rubriken "Regementets och Kungsbäcks mystik". Hela talet finns i Bocken 2011.

Rolf tackade Stefan och Knut för tänkvärda ord samt Åke för den fina musiken med varsin blombukett. Därefter inleddes årsmötesförhandlingarna.

Kurt Kvist avgår ur styrelsen och Rune Westergren ersätter honom. I övrigt omval. Årsavgiften oförändrad 150:-. Årsmötet beslutade även att mindre del av kapitalet får nyttjas för aktiva medlemmars trivsel, som till exempel busshyra, inträdesavgifter m.m. Årsmötet tilldelade vår uppskattade och mångårige kassör, Kurt Kvist, Kamratföreningens förtjänstplakett. Vidare tilldelade Rolf Ulf Holmberg Kamratföreningens förtjänstplakett för det arbete som han nedlagt med att scanna Bocken 1938 - 2009, 69 årgångar, som nu finns på DVD. Blommor fick Louise Bramefjord, som samlat åtta av "Regementets döttrar" till årsmötet. De har alla som barn bott i regementets kaserner. Samtliga medlemmar i föreningen.

Lunchen intogs traditionsenligt i vår gamla värnpliktsmatsal. Årets utflyktsmål var Läkerol. Ove Anonsen, tidigare VD och kapten i Hälsinge regementes reserv, hälsade oss välkomna. Ove med medhjälpare informerade om företaget. Rolf tackade därefter oss alla som gjort dagen till en fin årsmötesdag i vår kamratkrets.

Lördagen den 3 september genomfördes höstens utflykt, som i år gick till fordonsmuseet Arsenalen i Strängnäs. Mycket intressant och nostalgiskt. Efter besöket intogs lunch på Ulvhälls Herrgård, med åtföljande besök och avslutning i Strängnäs Domkyrka.

Kamratföreningens årsbok Bocken har även i år utgivits under Knut Björkenstams eminenta redaktörskap, med hjälp av hustru Agneta. Återigen tack Knut och Agneta!

Gävle i mars 2012

Rolf Dahlström	*Hans Beminge*
Ordförande	Sekreterare

I 14 S VERKSAMHET 2011

Ledningens sammansättning har varit följande:

Klubbförare	Benny Gustafsson
Förste avlösare	Lars-Gösta Carlsson
Andre avlösare	Olle Larsson (tillika hemsidesansvarig)
Skrivare	Cajsa Gotthold
Myntsamlare	Svante Karén
Gästabudsarrangör	Gunnar Hagstedt
Lösörebevarare	Sten-Erik Edenhag
Med hemlig funktion	Vakant

Ledningen har under året haft fyra ledningssammanträden.

Vid årsmötet valdes som penninggranskare:
Anders Bager och Bengt Staffan Elmgren samt som ersättare Frank Björsbo och Håkan Hedberg.

Valberedningen fick vid årsmötet följande sammansättning:
Henning Jansson och Evert Danielsson. Ur ledningen avdelades senare Olle Larsson, tillika sammankallande.

Antalet medlemmar var vid årets slut 117 (år 2010: 114) varav 31 ständiga medlemmar, en hedersklubbförare och två hedersledamöter.

I 14 S har under året varit representerad i moderföreningens styrelse genom Olle Larsson.

Samverkan med andra kamratföreningars lokalavdelningar i Stockholm har fortsatt som tidigare. I LKSS (Lokala Kamratföreningars i Stockholm Samarbetskommitté) har klubbföraren varit föreningens representant.

Föreningen har under året varit medlem i SMKR och Förbundet för Sveriges folkförsvar.

Föreningens hemsida har under 2011 besökts 935 gånger och sammanlagt har besökarna tittat på 2.373 webbsidor (2,54 webbsidor per besök). 65 % har varit nya besökare.

Årsmöte och höstmöte har genomförts traditionsenligt i Högkvarterets samlingssal. Mötesdeltagarna uppdaterades med aktuell och intressant information om säkerhetspolitik och försvarsplanering genom generalmajoren Karlis Neretnicks respektive fil. mag. Magnus Christianson, lärare och forskare vid FHS. Efter mötena avnjöt deltagarna en enkel buffé i militärrestauranten under sedvanligt trevliga former. Mötena har refererats i sommar- respektive julbrev.

Hösten inleddes med att några kamrater deltog i moderföreningens höstutflykt till fordonsmuseet Arsenalen i Strängnäs.

Vid vår hedersledamot Carl-Gustav (Gösta) Dahls begravning den 25 november hedrades Gösta av kamrater ur föreningen och med dess fana.

I 14-luncherna har fortsatt på Militärsällskapet. Antalet deltagare har varierat. Det finns plats för flera.

Traditionsenligt deltog några kamrater i Högkvarterets julgudstjänst på morgonen den 9 december i Hedvig Eleonora kyrka. Fler Hälsingar anslöt i Militärsällskapets lokaler för glögg och kaffe och för att önska varandra God Jul och Gott Nytt År.

Stödet från Gävleborgsgruppen har som alltid varit utomordentligt gott. Detta kan inte nog uppskattas av en liten förening som vår. Vårt varma tack och vi hoppas att Ni även fortsättningsvis har möjlighet att stödja oss i vår verksamhet.

Ekonomin

Under 2011 har intäkterna för medlemsavgifter ökat eftersom årsavgiften fördubblades från 50 kr till 100 kr. Intäkter i form av donationer har minskat eftersom moderföreningen under 2010 bidrog med 5.000 kr för firandet av jubileet. Årets donationer var 1.850 (6.227,50 kr).

Disponibelt resultat:	
Balanserade medel	28.232,90
Årets resultat	3.960,85
Att disponera	32.193,75

Ledningen föreslår att de disponibla medlen föres över i ny räkning.

Stockholm den 31 januari 2012

Benny Gustafsson *Lars-Gösta Carlsson* *Olle Larsson*

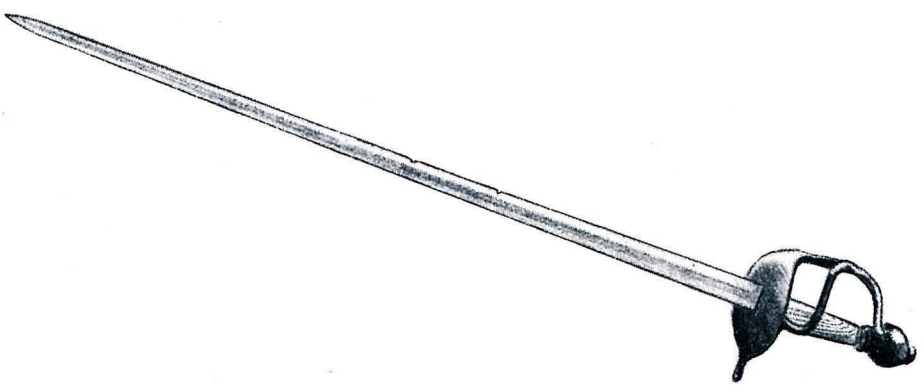
Svante Karén *Cajsa Gotthold* *Gunnar Hagstedt*

Sten-Erik Edenhag

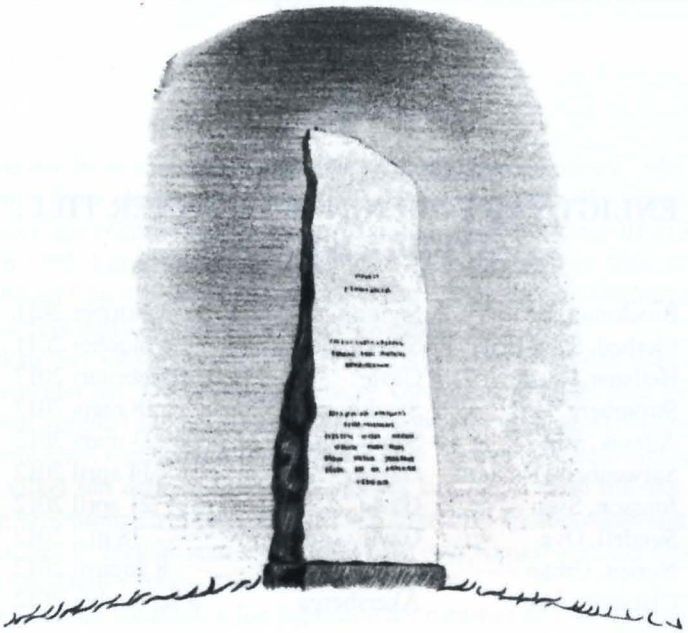
†

MEDLEMMAR SOM, ENLIGT VAD FÖRENINGEN KÄNNER TILL, AVLIDIT 2011 – 2012

Brockman, Bo	Sigtuna	3 oktober 2011
Ejerhed, Sven-Erik	Stocka	6 oktober 2011
Hellsten, Karin	Gävle	20 februari 2012
Strömberg, Leif	Stockholm	18 mars 2012
Allevik, Stig	Sandviken	23 mars 2012
Säfwenberg, Richard	Gävle	14 april 2012
Jonsson, Sven Aron	Gävle	21 april 2012
Sundell, Ove	Gävle	18 maj 2012
Norlén, Urban	Gävle	8 augusti 2012
Claesson, Åke	Åkersberga	4 september 2012

”Kung, frihet, trohet, heder
till kamp hwar svensk bereder!”
Inskription på en gammal karolinervärja

Med Gud
För Konung och Fosterland

Till Minne af De Tappre
som under Kungl. Hälsinge Regementes
ärorika fanor offrat blod och lif

Warschau 1656, Fredriksodde 1657, Bält 1658, Halmstad 1676, Lund 1676, Landskrona 1677, Narva 1700, Düna 1701, Janitskij 1702, Jacobstadt 1704, Gemäuerthof 1705, Ljesna 1708, Gadebusch 1712

Regementets minnessten.

Foto: Bertil Johansson.

God Jul
och
Gott Nytt År

Regementets fana,
tilldelad regementet av konung Gustav VI Adolf
på Lilla fältet
den 29 september 1952

Bygdens försvar är bygdens folk

Tryckeribolaget. Sundsvall 2012

Bocken 2012
Dokumentet är skannat med upplösningen 400 pixlar/tum (157 pixlar/cm) och är direkt överfört till filformatet PDF (ver 6.0 eller senare). Arbetet har utförts av **Ulf Holmberg** 2016-03-10